

№1 (56), 2019

TERMINOLOGIALYQ
HABARSHY

TERMINOLOGIALYQ
HABARShY

№ 1 (56) 2019

**Qazaqstan Respýblikasy Úkimetiniń janyndaǵy
Respýblikalyq terminologia komıssıasynyń búleteni**

TERMINOLOGIALYQ

HABARShY

№1 (56) 2019

Bas redaktor

Sh. Qurmanbaiuly

Jayıpty hatshy

Q. Esentai

*QR Mádeniet, aqparat jáne qoǵamdyq
kelisim ministrliginde tirkelip,
tirkeý týraly
2002 jylǵy 27 мамыrda
№2993 – J kýáligi berilgen.*

Quryltaishy:

Qazaqstan Respýblikasy

Mádeniet jáne sport ministrligi

Til saıasaty komiteti

Redaksialyq alqanyń tóraǵasy

A.Muhameduly

Redaksialyq alqa

Ǵ. Meldeshov

M. Baqtıaruly

S. Abdrahmanov

M. Ahmetov

J. Jaqsymbetov

D. Omashuly

B. Saǵyn

D. Qydyralı

M. Aıymbetov

S. Álisjan

J.Áshimjan

J.Shaǵataı

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҮКІМЕТІНІҢ ЖАНЫНДАҒЫ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ТЕРМИНОЛОГИЯ КОМИССИЯСЫНЫҢ ШЕШІМІ**

Қазақстан Республикасы
Үкіметінің жанындағы
Республикалық терминология
комиссиясының
2018 жылғы 5 қазан
№ 3 шешіміне
қосымша

1.	адродинамика	адродинамика
2.	аионит	аионит
3.	аккомодация	аккомодация
4.	аксептанс	аксептанс
5.	аксион	аксион
6.	акустооптика	акустикалық оптика
7.	аллотропия	аллотропия
8.	альбедометр	альбедометр
9.	альфа-дозиметр	альфа-дозаметр
10.	альфа-излучатель	альфа-сәуле шығарғыш
11.	альфа-кластер	альфа-кластер
12.	альфа-лучи	альфа-сәулелер
13.	альфаметр	альфаметр
14.	альфа-облучение	альфа-сәулелену
15.	альфа-радиоактивность	альфа-радиоактивтілік
16.	альфа-спектр	альфа-спектр
17.	альфа-спектрограф	альфа-спектрграф
18.	альфа-спектрометр	альфа-спектрметр
19.	альфа-спектрометрия	альфа-спектрметрия
20.	альфатрон	альфатрон
21.	альфа-фаза	альфа-фаза
22.	альфа-частица	альфа-бөлшек
23.	ампер-весы	ампер-таразы

24.	ампер-виток	ампер-орам
25.	ампер-вольт	ампер-вольт
26.	ампервольтметр	ампервольтметр
27.	амперметр	амперметр
28.	ампер-секунда	ампер-секунд
29.	амфолит	амфолит
30.	анахромат	анахромат
31.	ангармонизм	ангармонизм
32.	анемометрия	анемометрия
33.	анемоскоп	анемоскоп
34.	анероид	анероид
35.	анизометр	анизометр
36.	анизотропность	анизотроптылық
37.	антибарион	антибарион
38.	антигиперон	антигиперон
39.	антигравитация	антигравитация
40.	антикатод	антикатод
41.	антикварк	антикварк
42.	анти-лямбда-гиперон	анти-лямбда-гиперон
43.	антиматерия	антиматерия
44.	антимезон	антимезон
45.	антимюон	антимюон
46.	антинейтрон	антинейтрон
47.	антинуклон	антинуклон
48.	антипротон	антипротон
49.	антисегнетоэлектрики	антисегнетэлектриктер
50.	анти-сигма-минус гиперон	анти-сигма-минус гиперон
51.	антиферромагнетизм	антиферромагнетизм
52.	антиферромагнетик	антиферромагнетик
53.	апература	апература
54.	аподизация	аподизация

55.	апохромат	апохромат
56.	аппаратура	аппаратура
57.	ареометр	ареометр
58.	ареометрия	ареометрия
59.	арретир	арретир
60.	асимметрия	асимметрия
61.	астигмат	астигмат
62.	астроклимат	астроклимат
63.	астрометеорология	астрометеорология
64.	астроспектрограф	астроспектрграф
65.	астроспектроскопия	астроспектроскопия
66.	астрофотометр	астрофотометр
67.	аттрактор	аттрактор
68.	ахромат	ахромат
69.	аэратор	аэратор
70.	аэрогель	аэрогель
71.	аэромагнитометр	аэромагнитметр
72.	аэрометр	аэрометр
73.	аэромеханика	аэромеханика
74.	аэрорадиометрия	аэрорадиометрия
75.	барисфера	барисфера
76.	барограмма	барограмма
77.	барограф	барограф
78.	бародиффузия	бародиффузия
79.	барокамера	барокамера
80.	барометр	барометр
81.	бароскоп	бароскоп
82.	батисфера	батисфера
83.	батитермограф	батитермограф
84.	батометр	батометр
85.	бета-аппликатор	бета-аппликатор

86.	бета-спектр	бета-спектр
87.	бета-спектрометр	бета-спектрметр
88.	бета-спектроскопия	бета-спектрскопия
89.	бетатрон	бетатрон
90.	бидистилляция	бидистилляция
91.	бикварц	бикварц
92.	биогеофизика	биогеофизика
93.	биолюминесценция	биолюминесценция
94.	бипризма	бипризма
95.	бленда	бленд
96.	бозе-газ	бозе-газ
97.	бозе-статистика	бозе-статистика
98.	буссоль	буссоль
99.	вакуум-аппарат	вакуум-аппарат
100.	вакуумметрия	вакуумметрия
101.	вариометр	вариометр
102.	ватт	ватт
103.	ваттметр	ваттметр
104.	газопроницаемость	газөтiмдiлiк
105.	гало	гало
106.	гальванометр	гальванметр
107.	гальваностегия	гальванстегия
108.	гамильтониан	гамильтониан
109.	гамма-квант	гамма-квант
110.	гамма-лучи	гамма-сәулелер
111.	гамма-спектрометр	гамма-спектрметр
112.	гамма-спектроскопия	гамма-спектрскопия
113.	гармоника	гармоника
114.	гелиобиология	гелиобиология
115.	гелиогеофизика	гелиогеофизика
116.	гелиограф	гелиограф

117.	гелиоконцентратор	гелиоконцентратор
118.	гелиометр	гелиометр
119.	гелиотехника	гелиотехника
120.	гелиотроп	гелиотроп
121.	гелиотропизм	гелиотропизм, геоорталықтандыру
122.	геофизик	геофизик
123.	геофизика	геофизика
124.	геоцентр	геоорталық
125.	геоцентризм	геоцентризм
126.	гетеросфера	гетеросфера
127.	гиады	гиадтар
128.	Гидальго	Гидальго
129.	гидроакустика	гидроакустика
130.	гидрофизика	гидрофизика
131.	гиперон	гиперон
132.	гироскоп	гироскоп
133.	гистерезис	гистерезис
134.	глюон	глюон
135.	годограф	годограф
136.	голография	голография
137.	гомосфера	гомосфера
138.	гониометр	гониометр
139.	гравиметр	гравиметр
140.	гравитон	гравитон
141.	градус	градус
142.	гразер	гразер
143.	графен	графен
144.	дебай	дебай
145.	Деймос	Деймос
146.	дейтерий	дейтерий
147.	дейтон	дейтон

148.	дейтрон	дейтрон
149.	декатрон	декатрон
150.	деклинатор	деклинатор
151.	декодер	декодер
152.	декомпрессия	декомпрессия
153.	декремент	декремент
154.	дендрит	дендрит
155.	денситометрия	денситометрия
156.	деструкция	деструкция
157.	детандер	детандер
158.	детектирование	детектрлеу
159.	детонатор	детонатор
160.	деферент	деферент
161.	дефлектор	дефлектор
162.	децибел	децибел
163.	диакустика	диакустика
164.	диализ	диализ
165.	диамагнетизм	диамагнетизм
166.	диамагнетик	диамагнетик
167.	диапозитив	диапозитив
168.	диапроектор	диапроектор
169.	диафинометр	диафинметр
170.	диафрагма	диафрагма
171.	дивергенция	дивергенция
172.	дилатометр	дилатметр
173.	димер	димер
174.	дина	дина
175.	динамит	динамит
176.	динамометр	динамометр
177.	диоптрия	диоптрия
178.	дискриминатор	дискриминатор

179.	дисперсия	дисперсия
180.	диссонанс	диссонанс
181.	дисторсия	дисторсия
182.	диффузия	диффузия
183.	диффузор	диффузор
184.	дихроизм	дихроизм
185.	диэлектрик	диэлектрик
186.	дозиметрия	дозаметрия
187.	дроссель	дроссель
188.	дуанты	дуанттар
189.	изомерия	изомерия
190.	изоспин	изоспин
191.	изотон	изотон
192.	изотоп	изотоп
193.	изотопия	изотопия
194.	изотроп	изотроп
195.	изотропность	изотроптылық
196.	изофота	изофот
197.	иконоскоп	иконскоп
198.	иммерсия	иммерсия
199.	импеданс	импеданс
200.	индикатриса	индикатрис
201.	инclinатор	инclinатор
202.	интегратор	интегратор
203.	интерференция	интерференция
204.	интонограф	интонограф
205.	интроскопия	интраскопия
206.	ионизатор	иондағыш
207.	ионит	ионит
208.	ионопровод	ионөткізгіш
209.	ипсилон-мезоны	ипсилон-мезондар

210.	итерация	итерация
211.	кавитация	кавитация
212.	Каллисто	Каллисто
213.	калориметрия	калориметрия
214.	кандела	кандела
215.	Кассиопея	Кассиопея
216.	катион	катион
217.	катионит	катионит
218.	катод	катод
219.	квазиимпульс	квазиимпульс
220.	квазиоптика	квазиоптика
221.	квазичастица	квазибөлшек
222.	квант	квант
223.	квантование	кванттау
224.	кварконий	кварконий
225.	кенотрон	кенотрон
226.	керма	керма
227.	к-захват	к-қармау
228.	киловатт	киловатт
229.	кинематика	кинематика
230.	кинетика	кинетика
231.	к-линия	к-сызық
232.	клистрон	клистрон
233.	коагулянт	коагулянт
234.	коагулятор	коагулятор
235.	коагуляция	коагуляция
236.	когерентность	когеренттілік
237.	коллайдер	коллайдер
238.	коллапс	коллапс
239.	коллиматор	коллиматор
240.	коллимация	коллимация

241.	колориметр	колориметр
242.	колориметрия	колориметрия
243.	коммутация	коммутация
244.	компаратор	компаратор
245.	компаунд	компаунд
246.	компаунд-машина	компаунд-мәшине
247.	конденсор	конденсор
248.	кондукция	кондукция
249.	коноскопия	коноскопия
250.	конформация	конформация
251.	конформер	конформер
252.	космография	космография
253.	кратер	кратер
254.	криоген	криоген
255.	криостат	криостат
256.	криосфера	криосфера
257.	кристаллизатор	кристалдандырғыш
258.	кристаллизация	кристалдану
259.	кристаллография	кристалграфия
260.	кристаллооптика	кристалоптика
261.	кристаллофизика	кристалфизика
262.	кристаллохимия	кристалхимия
263.	крон	крон
264.	кси-гипероны	кси-гиперондар
265.	кулон	кулон
266.	кулонометрия	кулонметрия
267.	кумуляция	кумуляция
268.	кюри	кюри
269.	магнетизм	магнетизм
270.	магнетон	магнетон
271.	магнит	магнит

272.	магнитобиология	магнитбиология
273.	магнитометр	магнитметр
274.	магнитометрия	магнитметрия
275.	магнитосфера	магнитосфера
276.	магнитофон	магнитофон
277.	магнон	магнон
278.	метроном	метроном
279.	микроампер	микроампер
280.	микрометр	микрометр
281.	микрометрия	микрометрия
282.	миллибар	миллибар
283.	негатив	негатив
284.	оптоэлектроника	оптоэлектроника
285.	оптрон	оптрон
286.	орбиталь	орбиталь
287.	пикнометр	пикнометр
288.	планетарий	планетарий
289.	радиация	радиация
290.	радиогеология	радиогеология
291.	радиогидрогеология	радиогидрогеология
292.	радиозонд	радиозонд
293.	радиология	радиология
294.	радиометр	радиометр
295.	радиотелеграф	радиотелеграф
296.	радиотелескоп	радиотелескоп
297.	радиотелефон	радиотелефон
298.	радиотехник	радиотехник
299.	радиоэлектроника	радиоэлектроника
300.	радиус	радиус
301.	резистор	резистор
302.	рентген	рентген

303.	рентгенограмма	рентгенграмма
304.	рентгенология	рентгенология
305.	сегнетоэлектрики	сегнетэлектриктер
306.	сейсмометр	сейсмометр
307.	сигма-минус гиперон	сигма-минус гиперон
308.	статоскоп	статскоп
309.	стереоскоп	стереоскоп
310.	термометр	термометр
311.	термометрия	термометрия
312.	тиристор	тиристор
313.	транзистор	транзистор
314.	трибология	трибология
315.	трибометрия	трибометрия
316.	фазотрон	фазатрон
317.	флуктуация	флуктуация
318.	флуоресценция	флуоресценция
319.	фотометр	фотометр
320.	фотометрия	фотометрия
321.	фотосфера	фотосфера
322.	фототелеграф	фототелеграф
323.	фотоэлемент	фотоэлемент
324.	хроматизм	хроматизм
325.	циклотрон	циклотрон
326.	электростатика	электрстатика
327.	электрод	электрод
328.	эпидиаскоп	эпидиаскоп
329.	эпитаксия	эпитаксия
330.	эрг	эрг

ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ САЛАСЫНЫҢ ТЕРМИНДЕРІ

1.	архитектоника	архитектоника
2.	архонты	архонттар
3.	арш	аршы, тақ
4.	аскет	тақуа, аскет
5.	ассигнация	қаражаттандыру, қаржы бөлу
6.	атеист	атеист
7.	ателлана	ателлана
8.	атлантизм	атлантизм
9.	атман	атман
10.	Атон	Атон
11.	аттестация должностная	лауазымдық аттестаттау
12.	аттицизм	аттицизм
13.	атхарваведа	атхарваведа
14.	аутодафе	аутодафе
15.	аутсорсинг	аутсорсинг
16.	афродита	афродита
17.	афроцентризм	афроцентризм
18.	аффектация	аффектация, әсершілдік аффектішілдік тәлімсіздігі
19.	аффилиация	қосылу
20.	ахимса	ахимса
21.	ахират	ақырет
22.	ацентризм	бейцентризм
23.	ашариты	ашарилер
24.	аятолла	аятолла
25.	бабизм	бабизм
26.	бабувизм	бабувизм
27.	багауды	багаудтар
28.	базилика	базилика
29.	балбал	балбал
30.	баллотировать	дауысқа түсу

31.	Балтийская ассамблея	Балтық ассамблеясы
32.	баналитет	баналитет
33.	банджо	банджо
34.	баптизм	баптизм
35.	барокко	барокко
36.	барон	барон
37.	баррикада	баррикада
38.	барристер	барристер
39.	бастонада	бастонада
40.	баталист	баталист
41.	башня вавилонская	Бабыл мұнарасы
42.	беженцы политические	саяси босқындар
43.	бернштейнианство	бернштейншілдік
44.	библейский критицизм	библиялық сынаушылық
45.	Библия	Библия
46.	бикамерализм	Парламенттің екі палаталығы
47.	билатерализм	екітараптылық
48.	билль	билль, заң жобасы
49.	бинарная оппозиция	бинарлы оппозиция
50.	биологизм	биологизм
51.	биополитика	биосаясат
52.	биоцикл	биоцикл
53.	биоэтика	биоэтика
54.	бипатриды	қосотаншылдық
55.	битник	битник
56.	бихевиоризм	бихевиоризм
57.	блазон	блазон, рәмізбаян
58.	блок партий	партиялар блогы
59.	блок политический	саяси блок
60.	блокада экономическая	экономикалық блокада
61.	бог	құдай

62.	богема	богема, дегдарлар
63.	богобоязненность	құдайдан қорқу
64.	богодуховенность	құдайшылдық
65.	богоискатели	құдай жолындағылар
66.	богоматерь	Құдайана
67.	богомилство	Құдайқолдаушылық
68.	богомалец	діндар, діншіл
69.	богомолье	табынғыштық
70.	богохульство	күпірлік
71.	бомонд	бомонд
72.	бонапартизм	бонапартизм
73.	Бонза	Бонза
74.	ботайская культура	Ботай мәдениеті
75.	брамин	брамин
76.	брахма самадж	брахма самадж
77.	брахма сутра	брахма сутра
78.	брахманизм	брахманизм
79.	брейн-дрейн	брейн-дрейн
80.	бронзовый век	қола ғасыры
81.	брутализм	брутализм
82.	буккери	буккери
83.	бурбон	бурбон
84.	буржуазия	буржуазия
85.	буржуазная мораль	буржуазиялық мораль
86.	буржуазная революция	буржуазиялық революция
87.	бурлеск	бурлеск
88.	бурхан	бұрхан
89.	бурханизм	бұрханшылдық
90.	бутада	бутада
91.	буффонада	буффонада
92.	бхава	бхава

93.	быт	тұрмыс
94.	бытие общественное	қоғамдық болмыс
95.	бюллетень избирательный	сайлау бюллетені
96.	бюргер	бюргер
97.	бюргерство	бюргерлік
98.	бюрократ	төрешіл, бюрократ
99.	ва-банк	ва-банк, тәуекелге бару
100.	вайбхашика	вайбхашика
101.	вайшешика	вайшешика
102.	вайшешика сутра	вайшешика сутра
103.	вайшnavы	вайшнавар
104.	вакуум духовный	рухани құрқыыс
105.	вакф	уақф
106.	вакх	Вахх, Бахус
107.	вакханалия	вакханалия, жынойнақ
108.	валер	валер
109.	валоризация	валоризация
110.	вальденсы	вальденстер
111.	ван	ван, басқарушы
112.	варуна	варуна
113.	вассал	вассал
114.	вассальное государство	вассалдық мемлекет
115.	Ватикан	Ватикан
116.	вахдат аль-вуджуд	вахдат әл-вуджуд
117.	ваххабизм	уахабшылдық
118.	вегетарианство	вегетариандық
119.	веданта	веданта
120.	веданта-сутра	веданта-сутра
121.	веджвуд	веджвуд
122.	ведическая культура	ведалық мәдениет
123.	ведическая религия	ведалық дін

124.	ведута	ведута
125.	веды	ведалар
126.	вейсманизм	вейсманизм
127.	век золотой	алтын ғасыр
128.	век каменный	тас ғасыры
129.	велес	велес
130.	великие державы	ұлы державалар
131.	Венская конвенция	Вена конвенциясы
132.	Венский конгресс	Вена конгресі
133.	Венский кружок	Вена үйірмесі
134.	вента	вента
135.	вера	сенім
136.	вера религиозная	діни сенім
137.	веризм	веризм
138.	верификационизм	верификационизм
139.	верификация	верификация
140.	вернисаж	вернисаж
141.	верование	наным
142.	вероисповедание	дін тұтыну, діни наным
143.	веротерпимость	діни төзімділік
144.	вероучение	діни ілім
145.	вероятностей теория	ықтималдықтар теориясы
146.	вертикальная интеграция	сатылы жақындасу
147.	вертикальная мобильность	вертикал ұтқырлық
148.	веста	веста
149.	вестерн	вестерн
150.	вестернизация	батыстандыру
151.	Вестфальский мир	Вестфаль бітімі
152.	ветви власти	билік тармақтары
153.	Ветхий Завет	Көне Өсиет
154.	веха	белес

155.	веховство	вехашылдық
156.	вечная истина	мәңгілік ақиқат
157.	вечность	мәңгілік
158.	видение	пайым
159.	византизм	византизм
160.	витализм	витализм
161.	витраж	зерәйнек
162.	витялогия	витялогия
163.	власть	билік
164.	власть государственная	мемлекеттік билік
165.	власть политическая	саяси билік
166.	влиятельное лицо	ықпалды тұлға
167.	воззрение	ой-пікір
168.	вольнодумство	еркін ойлылық
169.	вольтерьянство	вольтершілдік
170.	воля к власти	билікке ұмтылу
171.	воспитание политическое	саяси тәрбие
172.	восприятие чувственное	сезімдік түйсінү
173.	восприятие экстрасенсорное	экстрасенсорлық түйсінү
174.	восприятие эстетическое	эстетикалық түйсінү
175.	Воспроизводст во культуры	мәдениетті жаңғырту
176.	востоковед	шығыстанушы
177.	востоковедение	шығыстану
178.	восточная цивилизация	шығыс өркениеті
179.	вотум	вотум, кепілдік
180.	вотум доверия	сенім кепілдігі
181.	вотум недоверия	сенімсіздік білдіру
182.	всевластие	тежеусіз билік
183.	вуду	вуду
184.	вульгарность	тұрпайылық, оданалық
185.	вульгарный материализм	тұрпайы материализм

186.	высокая культура	биік мәдениет, өрелі мәдениет
187.	высшая власть	жоғары билік
188.	габитус	габитус, пошым
189.	гандизм	гандишілдік
190.	гардарика	гардарика
191.	гегельянство	гегельшілдік
192.	гелиоцентризм	гелиоорталықтық
193.	генезис	шығу тегі, генезис
194.	генезис культуры	мәдениеттің шығу тегі, түп-тамыры
195.	генерализация	генерализация
196.	генетический метод	генетикалық әдіс
197.	геополитика	геосаясат
198.	гермес	гермес
199.	герметизм	герметизм
200.	геронтократия	геронтократия
201.	гетера	гетера
202.	гетерогенность	гетеротектік
203.	гетерология	гетерология
204.	гетерономизм	гетерономизм
205.	гетерономная этика	гетерономдық этика
206.	гетеростерео тип	гетеростерео тип
207.	гетто	гетто
208.	гилозоизм	гилозоизм
209.	Гименей	Гименей
210.	гиперборей	гиперборей
211.	гиперреализм	гиперреализм
212.	гипноз	гипноз, арбау
213.	гипнотизм	гипнотизм, арбаушылық
214.	гипостазирование	гипостаздау, гипостазиялау
215.	глокализация	глокализация, ыдырау
216.	гностицизм	гностицизм, танымшылдық

217.	голгофа	голгофа
218.	гомеоморфизм	гомеоморфизм
219.	гомеостаз	гомеостаз
220.	гомеостазис	гомеостазис
221.	гомилетика	гомилетика
222.	гомогенность	гомотектік
223.	готика	готика
224.	гохуа	гохуа
225.	граница этническая	этностық шекара
226.	границы государственные	мемлекеттік шекаралар
227.	граничное условие	шекті шарт
228.	граттаж	граттаж
229.	гратуар	гратуар
230.	графомания	графомания
231.	граффити	граффити
232.	грация	грация, сымбат
233.	гризайль	гризайль
234.	гризетка	гризетка
235.	грифель	грифель, қаламөзек
236.	грифонаж	грифонаж
237.	гробница	мазар, сағана, қорым, қабір
238.	группа национальная	ұлттық топ
239.	группа формальная	ресми топ
240.	группа этническая	этностық топ
241.	гулат	гулат
242.	гуманизация политики	саясатты гуманизациялау, ізгілендіру
243.	гуманизм	гуманизм
244.	гуманист	гуманист
245.	гуманистическая этика	гуманистік этика
246.	гурий	гурий, Үр қызы
247.	гуру	гуру

248.	дадаизм	дадаизм
249.	дажбог	дажбог
250.	дайджест	дайджест
251.	дактиль	дактиль
252.	дамнификация	залал шегу
253.	дао	дао
254.	даосизм	даосизм
255.	дарвинизм	дарвинизм
256.	дарвинизм социальный	элеуметтік дарвинизм
257.	даршана	даршана
258.	дацан	дацан
259.	девиантность	ауытқушылық
260.	девиация	ауытқу
261.	дегенерат	азғын
262.	дегуманизация	қатыгездену
263.	дедал	дедал
264.	дедолларизация	долларсыздану
265.	дедукция	дедукция
266.	деизм	деизм
267.	деист	деист
268.	дейсус	дейсус
269.	декалог	декалог
270.	декламатор	декламатор, тақпақшы
271.	деколлаж	деколлаж
272.	гражданский истец	азаматтық талапкер
273.	гражданское состояние	азаматтық хал-жағдаят
274.	обтекатель (<i>авиация, тех.</i>)	ағыстатқыш (<i>авиация, тех.</i>)
275.	эксклюзивное интервью	айрықша сұхбат
276.	плюсовое насаждение	артықшылығы бар екпе
277.	подоплека	астарлама; құпия мәніс
278.	причинная связь	байланыстылық себеп

279.	закладка	бетбелгі
280.	медиатор	бітімгер
281.	незыблемость	бұлжымас беріктік
282.	верификация (<i>установление истинности или эмпирической осмысленности научных утверждений</i>)	верификаттау (<i>ғылыми пайымның ақиқаттығын немесе эмпирикалық тұрғыдағы ақылға қонымдылығын анықтау</i>)
283.	космогония	ғаламнама
284.	дружественная страна	достас ел
285.	обычное уголовное право	дағдылы қылмыстық құқық
286.	обструкционизм	даурықпа кедергілік
287.	богословие	дін оқуы
288.	косвенный умысел	жанама пиғыл
289.	пособник	жандайшап
290.	нововведение	жаңа енгізілім
291.	публичное право (<i>нормы, закрепляющие порядок органов государственной власти и управления</i>)	жария құқық (<i>мемлекеттік билік және басқару органдарының тәртібін бекітетін нормалар</i>)
292.	публичный порядок	жария тәртіп құқық
293.	половинчатое решение	жартыкеш шешім
294.	индивидуальное постановление	жеке-дара қаулы
295.	индивидуальный правовой акт	жеке-дара құқықтық акт
296.	индивидуальный акт	жеке-дара акт
297.	повод	желеу
298.	законопослушность	заңға мойынсұнушылық
299.	давность (<i>юрид.</i>) (<i>установленный законом срок, истечение которого влечет юридические последствия – утрата права на иск, исключение уголовной ответственности и т.д.</i>)	заңды мерзім (<i>заңи</i>) (<i>өтіп кетуі – талап қою құқығының жойылуы, қылмыстық жауапкершіліктің алынып тасталуы және т.б. осы сияқты заңдық салдарға әкеп соғатын, заңмен белгіленген мерзім</i>)

300.	капиталовложение	капитал жұмсалымы
301.	последующий залог	кейінгі кепіл
302.	постутилизация	кейіннен кәдеге жарату
303.	киберщит	киберқалқан
304.	киберпреступность	киберқылмыс
305.	отлагательное условие	кідірту талабы
306.	принцип вины	кінә қағидаты
307.	провозная плата	кіре ақысы
308.	казахстанское происхождение	Қазақстандық шығарылым
309.	хвостохранилище (<i>спец. сооруж</i>)	қалдықтар қоймасы (<i>арнайы құрылғы</i>)
310.	встречное требование	қарсы талап
311.	социум	әлеумет; қауым
312.	селитебная территория	қоныстану аумағы
313.	плавающая ставка	құбылмалы мөлшерлеме
314.	притворные сделки	құлықпен жасалған мәмілелер
315.	верховенство права	құқық үстемдігі
316.	засекречивание	құпияландыру
317.	рассекречивание	құпиясыздандыру
318.	гриф секретности	құпиялылық белгісі
319.	преступное сообщество	қылмыстық қоғамдастық
320.	уголовный проступок	қылмыстық теріс қылық
321.	уголовно-процессуальное право	қылмыстық-процестік құқық
322.	сооружение	құрылысжай
323.	совмещение должностей	лауазымдарды қоса атқару
324.	комфортабельный	мамыражайлы
325.	иждивенческое настроение	масылдық пиғыл
326.	заявленное требование	мәлімделген талап
327.	ничтожная сделка	мәніссіз мәміле
328.	предшкольное образование	мектепалды білім беру

329.	меритократия (<i>система, при которой положение человека в обществе определяется его способностями и заслугами; власть, правление людей, обладающих выдающимися способностями; социальная прослойка, состоящая из таких людей; строй, который согласно теориям некоторых западных социологов придет на смену капитализму</i>)	меритократия (<i>адамның қоғамдағы жағдайы оның қабілетімен және сіңірген еңбегімен анықталатын жүйе, аса жоғары қабілетті иеленуші билік, адамдар басқармасы; жоғарыда аталған адамдардан тұратын әлеуметтік топ; батыстың кейбір әлеуметтанушыларының теориясы бойынша капитализмді ауыстыратын құрылыс</i>)
330.	принцип срочности	мерзімділік қағидаты
331.	бессрочный депозит	мерзімсіз депозит
332.	«нулевая терпимость»	«мүлде төзбеушілік»
333.	обособленное имущество	оқшау мүлік
334.	ростовщик	өсімқор
335.	патронаж (<i>покровительство, поддержка, особы вид опеки и попечительства</i>)	патронаж (<i>қорғаушылық; қолдаушылық; қорғаншылық пен қамқоршылықтың айрықша түрі</i>)
336.	вертикальное соглашение	сатылас келісім
337.	коррупциогенность	сыбайлас жемқорлық туғызушылық
338.	«чуткий» рынок	«сезімтал» нарық
339.	обращение с иском	талап қоюмен жүгіну
340.	исковая давность (<i>законный срок для защиты права по иску</i>)	талап қою мерзімі (<i>талап қою бойынша құқықты қорғауға арналған заңи мерзім</i>)
341.	расшифровка	таратып көрсету
342.	бесконфликтность	тартыссыздық
343.	питомник	тәлімбақ
344.	следственное действие	тергеу амалдары
345.	подследственность	тергеулік тиесілігі
346.	отождествление	теңдестіру
347.	низовая должность	төменгі лауазым

348.	прямой и косвенный умысел	тура және жанама пиғыл
349.	производный документ	туынды құжат
350.	уязвимое место	ұрымтал жер
351.	сопряженные устройства	ұштасқан құрылғылар
352.	право приращения	үстелу құқығы
353.	приговорная пробация (деятельность исовокупность мер по установлению и осуществлению пробационного контроля в отношении лиц, осужденных к ограничению свободы, а также осужденных условно, и оказанию им социально-правовой помощи)	үкімдік пробация (бас бостандығын шектеуге сотталған, сондай-ақ шартты түрде сотталған адамдарға қатысты пробациялық бақылау белгілеу мен оны жүзеге асыру және оларға әлеуметтік-құқықтық көмек көрсету жөніндегі қызмет пеншаралар жиынтығы)
354.	флешмоб (заранее спланированная массовая акция, в которой большая группа людей появляется в общественном месте, выполняет заранее оговоренные действия (сценарий) и затем расходится, сбор участников флешмоба осуществляется посредством связи (в основном это интернет)	флешмоб (алдын ала жоспарланған бұқаралық акция, бұған адамдардың үлкен тобы жиналып, күнілгері ескертілген іс-әрекеттерді (сценарийді) орындайды да, артынша тарап кетеді, флешмобқа қатысушылар жиыны байланыс құралы (негізінен ғаламтор) арқылы жүзеге асырылады)
355.	договорно-правовая база	шарттық-құқықтық база
356.	сопредельные страны	шектес елдер
357.	неотложные затраты	шұғыл шығындар
358.	вычет затрат	шығындарды шегеру
359.	деятельное раскаяние	шынайы өкіну
360.	принудительное изъятие	ықтиярсыз алып қою
361.	стимул	ынталандырма
362.	вексель встречный	ыңғайласпалы вексель
363.	продвижение	ілгерілету
364.	сопроводительная накладная	ілеспе жүкқұжат

365.	черновой документ	ілкім құжат
366.	прилегающая территория	іргелес аумақ
367.	селективность	іріктемелілік
368.	селективный спрос	іріктемелі сұраныс
369.	дезорганизация	іріткі салу
370.	поприще	іс майданы
371.	деловая этика	іскерлік бедел
372.	деловые игры	іскерлік ойындары
373.	внутреннее убеждение	ішкі сенім
374.	экстенсивность (<i>противоположное интенсивности, связанная с количественным изменением, увеличением, развитием</i>)	экстенсивтілік (<i>интенсивтілікке қарама-қарсы мағынадағы, мөлшерлік өзгеріспен, ұлғаюмен, дамумен байланысты ұғым</i>)
375.	коэффициент	еселік
376.	хелпер	жәрдемші
377.	бетон	құйматас
378.	пиктограмма	таңбаша
379.	синтез	құрау
380.	бордюр	жиектас
381.	тоннель	үңгіжол
382.	рапорт	баянат
383.	обсерватория	расытхана
384.	патология	дерттану
385.	коридор	дәліз
386.	эмаль	кіреуке
387.	анимация	1. қимылдану 2. қимылдау
388.	коррозия	жемірілу
389.	нейтралитет	бейтараптылық
390.	аборт	түсік
391.	каучук	көксағыз
392.	брошюра	кітапша

АСТРОНОМИЯ ЖӘНЕ ФИЗИКА САЛАЛАРЫНЫҢ ТЕРМИНДЕРІ

Қазақстан Республикасы
 Үкіметінің жанындағы
 Республикалық терминология
 комиссиясының
 2018 жылғы 29 қараша
 № 4 шешіміне
 қосымша

1.	аберрация оптической системы	оптикалық жүйе аберрациясы
2.	аберрация света	жарық аберрациясы
3.	абсолютная звездная величина	абсолюттік жұлдыздық шама
4.	абсолютно белое тело	абсолют ақ дене
5.	абсолютно черное тело	абсолют қара дене
6.	абсолютное время	абсолюттік уақыт
7.	абсолютное пространство	абсолюттік кеңістік
8.	абсорбент	абсорбент
9.	абсорбер	абсорбер
10.	абсорбционная спектроскопия	абсорбциялық спектроскопия
11.	абсорбционный спектр	абсорбциялық спектр
12.	абсорбция газов	газдар абсорбциясы
13.	автоионизация	автоиондау
14.	автоматический потенциометр	автоматтық потенциометр; автоматты әлеуетөлшегіш
15.	адиабата	адиабат
16.	адиабатический инвариант	адиабаттық инвариант
17.	адиабатический процесс	адиабаттық процесс
18.	адронизация	адрондану
19.	адсорбат	адсорбат
20.	адсорбент	адсорбент
21.	адсорбер	адсорбер
22.	адсорбированный атом	адсорбталған атом

23.	адсорбтив	адсорбтив
24.	адсорбционная слой	адсорбциялық қабат
25.	азеотропная смесь	азеотроптық қоспа
26.	акустическая голография	акустикалық голография
27.	акустический излучатель	акустикалық сәуле шығарғыш
28.	акустический импеданс	акустикалық импеданс
29.	акустический импульс	акустикалық импульс
30.	акустический резонанс	акустикалық резонанс
31.	акустический спектр	акустикалық спектр
32.	акустический фонон	акустикалық фонон
33.	акцептор	акцептор
34.	амплитуда волны	толқын амплитудасы
35.	амплитудная модуляция	амплитудалық модуляция
36.	амплитудно-частотная характеристика	амплитудалық-жиіліктік сипаттама
37.	амплитудный дискриминатор	амплитудалық дискриминатор
38.	анемометрия	анемометрия
39.	анизотропное вещество	анизотропты зат
40.	анизотропное рассеяние	анизотропты шашырау
41.	аномальная дисперсия	аномал дисперсия
42.	апертурная диафрагма	апертуралық диафрагма
43.	аппроксимация	аппроксимация
44.	архимедова сила	Архимед күші
45.	архимедово закон	Архимед заңы
46.	астигматическая линза	астигматтық линза
47.	астрономическая рефракция	астронометрлік рефракция
48.	астрономическая обсерватория	астрономиялық обсерватория
49.	астрономические часы	астрономиялық сағат
50.	астрономический год	астрономиялық жыл
51.	астрофизика нейтринная	нейтриндік астрофизика

52.	астрофизика релятивистская	релятивтік астрофизика
53.	атмосферная акустика	атмосфералық акустика
54.	атмосферное электричество	атмосфералық электр
55.	атмосферный воздух	атмосфералық ауа
56.	атомная единица массы	атомдық салмақ бірлігі
57.	атомная масса	атомдық салмағы
58.	атомная рефракция	атомдық рефракция
59.	атомная спектроскопия	атомдық спектрскопия
60.	атомная физика	атомдық физика
61.	атомная энергия	атомдық энергия
62.	атомное ядро	атом ядросы
63.	атомные часы	атомдық сағат
64.	атомный радиус	атом радиусы, атомдық радиус
65.	атомный спектр	атомдық спектр
66.	атомный фактор	атомдық фактор
67.	аттенюатор	аттенюатор
68.	ахроматическая линза	ахроматтық линза
69.	ахроматическая призма	ахроматтық призма
70.	баллистика	баллистика
71.	баллистический гальванометр	баллистикалық гальванметр
72.	баллистический маятник	баллистикалық маятник
73.	баллонная астрономия	баллондық астрономия
74.	барионный заряд	бариондық заряд
75.	барн	барн
76.	барометрическая формула	барометрлік формула
77.	батарея солнечная	күн батареясы
78.	бегущая волна	қума толқын
79.	безвихревое движение	құйынсыз қозғалыс
80.	беккерель	беккерель
81.	белая дыра	ақ құрдым
82.	белый свет	ақ жарық

83.	бимомент	бимомент
84.	бинокулярная лупа	бинокльдік лупа, бинокулярлық лупа
85.	бинокулярное зрение	бинокльдік көру
86.	бипризма Френеля	Френельдің қоспризмасы
87.	бозе-жидкость	бозе-сұйықтық
88.	броуновское движение	броун қозғалысы
89.	бэр	бэр
90.	вакуумная спектроскопия	вакуумдық спектрскопия
91.	валентная зона	валенттік аймақ
92.	валентность	валенттілік
93.	ватт-час	ватт-сағат
94.	вековой параллакс	ғасырлық параллакс
95.	вектор скорости	жылдамдық векторы
96.	вектор спина	спин векторы
97.	вектор Умова-Пойтинга	Умов-Пойтинг векторы
98.	векторная величина	векторлық шама
99.	векторная диаграмма	векторлық диаграмма
100.	векторное мезонное облако	векторлық мезондық бұлт
101.	вектор-потенциал	вектор-потенциал
102.	верхние планеты	жоғарғы ғаламшарлар
103.	ветровой двигатель	желдік қозғалтқыш
104.	взрывная волна	жарылыс толқыны
105.	вихревая линия	құйындық сызық
106.	вихревое движение	құйынды қозғалыс
107.	водородная связь	сутектік байланыс
108.	водородоподобный атом	сутектәрізді атом
109.	воздушная яма	ауа шұңқыры
110.	волновая зона	толқын аймағы
111.	волновая оптика	толқындық оптика
112.	высокочастотное поле	жоғарыжиілікті өріс
113.	газовый аккумулятор	газаккумулятор

114.	газовый двигатель	газқозғалтқыш
115.	галактическая плоскость	галактикалық жазықтық
116.	галактические туманности	галактикалық тұмандықтар
117.	галактический год	галактикалық жыл
118.	гамма-камера	гамма-камера
119.	гамма-поле	гамма-өріс
120.	гамма-томограф	гамма-томограф
121.	гармоническое колебание	гармоникалық тербеліс
122.	генри	генри
123.	геомагнитная ловушка	геомагнитті қармағыш
124.	геометрическая акустика	геометриялық акустика
125.	геометрическая оптика	геометриялық оптика
126.	гиперболическая траектория	гиперболалық траектория
127.	гиперзаряд	гиперзаряд
128.	гиромагнитная частота	гиромагниттік жиілік
129.	гиромагнитное отношение	гиромагниттік қатынас
130.	гироскопическая сила	гироскоптық күш
131.	годовой параллакс	жылдық параллакс
132.	гравитационная постоянная	гравитациялық тұрақты
133.	гравитационная сила	гравитациялық күш
134.	гравитационное поле	гравитациялық өріс
135.	гравитационный парадокс	гравитациялық парадокс
136.	гравитационный радиус	гравитациялық радиус
137.	грамм-атом	грамм-атом
138.	грамм-молекула	грамм-молекула
139.	грамм-моль	грамм-моль
140.	дебаевская длина	дебай ұзындығы
141.	Дебая-Шеррера метод	Дебай-Шеррер әдісі
142.	десорбер	десорбер
143.	десорбция	десорбция
144.	джоуль	жоуль

145.	дисперсия волн	толқындар дисперсиясы
146.	дисперсия света	жарық дисперсиясы
147.	дифракция волн	толқындар дифракциясы
148.	дифракция света	жарық дифракциясы
149.	единица физических величин	физикалық шамалар бірлігі
150.	единство измерения	өлшеудің тұтастығы
151.	жидкие кристаллы	сұйық кристалдар
152.	жидкий кислород	сұйық оттегі
153.	закон радиоактивного распада	радийбелсенді ыдырау заңы
154.	зарядовое сопряжение	зарядтық түйінділік
155.	звездная плотность	жұлдыздық тығыздық
156.	звездная система	жұлдыздар жүйесі
157.	звездная величина	жұлдыздық шама
158.	звездный интерферометр	жұлдыздық интерферометр
159.	звездный поток	жұлдыз ағыны
160.	земная ось	жер осі
161.	земной индуктор	жер индукторы
162.	Земной шар	Жер шары
163.	земной эллипсоид	жер эллипсоиды
164.	зеркало Френеля	Френель айнасы
165.	идеальный газ	идеал газ
166.	изоморфизм	изоморфизм
167.	изоповерхность	изобет
168.	изотермическая атмосфера	изотермиялық атмосфера
169.	изотопический мультиплет	изотоптық мультиплет
170.	изотопический спин	изотоптық спин
171.	изотопический эффект	изотоптық әсер
172.	изотропная среда	изотропты орта
173.	интенсификатор	қарқындатқыш
174.	ионизационная камера	иондаушы камера
175.	ионная связь	иондық байланыс

176.	ипсилон-частица	ипсилон-бөлшек
177.	искровой промежуток	ұшқындық аралық
178.	искровой разряд	ұшқындық разряд
179.	искусственная анизотропия	жасанды анизотропия
180.	искусственная планета	жасанды ғаламшар
181.	искусственная радиоактивность	жасанды радиобелсенділік
182.	квадрупольная линза	квадрупольдық линза
183.	квантовая оптика	кванттық оптика
184.	квантовая теория поля	кванттық өріс теориясы
185.	квантовая физика	кванттық физика
186.	кинетическая энергия	кинетикалық энергия
187.	классическая теория поля	классикалық өріс теориясы
188.	корпускула	корпускула
189.	космическая связь	ғарыштық байланыс
190.	космическая скорость	ғарыштық жылдамдық
191.	космический мазер	ғарыш мазері
192.	коэрцитивная сила	коэрцитивтік күш
193.	коэрцитивное поле	коэрцитивтік өріс
194.	лазерная спектроскопия	лазерлік спектроскопия
195.	ламинарное течение	ламиналық ағыс
196.	ловушка	қармағыш
197.	лэмбовский сдвиг	Лэмб жылжуы
198.	магнитная анизотропия	магниттік анизотропия
199.	магнитная аномалия	магниттік аномалия
200.	магнитная буря	магнит дауылы
201.	магнитная вязкость	магниттік тұтқырлық
202.	магнитная гидродинамика	магниттік гидродинамика
203.	магнитная карта	магнитті карта
204.	магнитная линза	магнитті линза
205.	магнитная ловушка	магнитті қармағыш
206.	магнитная мина	магнитті мина

207.	магнитная релаксация	магниттік релаксация
208.	магнитное поле	магнит өрісі
209.	магнитное сопротивление	магниттік кедергі
210.	магнитный азимут	магнитті азимут
211.	магнитный меридиан	магнитті меридиан
212.	магнитный момент	магнитті момент
213.	магнитный поток	магнит ағыны
214.	магнитный резонанс	магниттік резонанс
215.	магнитный сепаратор	магниттік сепаратор
216.	магнитный усилитель	магниттік күшейткіш
217.	мазер	мазер
218.	межатомное взаимодействие	атомаралық өзара әрекеттесу
219.	мера электрического сопротивления	электр кедергісінің өлшемі
220.	меридианный круг	меридиандық шеңбер
221.	мерцание звезд	жұлдыздардың жыпылықтауы
222.	метagalактика	метagalактика
223.	микроманометр	микроманометр
224.	мишень	нысана
225.	мода	мода
226.	молекулярная орбиталь	молекулалық орбиталь
227.	молекулярная физика	молекулалық физика
228.	молекулярная эпитаксия	молекулалық эпитаксия
229.	наноаппарат	наноаппарат
230.	небесная механика	аспан механикасы
231.	небесные координаты	аспан координаттары
232.	небесный меридиан	аспан меридианы
233.	нейтронная звезда	нейтрондық жұлдыз
234.	нейтронная оптика	нейтрондық оптика
235.	нейтронное облучение	нейтрондық сәулелену
236.	нейтронный каротаж	нейтрондық каротаж
237.	нормализатор	нормалағыш

238.	нормализация	нормаландыру, нормалау
239.	нулевой меридиан	нөлдік меридиан
240.	оптическая сила линзы	линзаның оптикалық күші
241.	оптические фононы	оптикалық фонондар
242.	орбитальный момент	орбиталық момент
243.	относительная величина	салыстырмалы шама
244.	относительная влажность	салыстырмалы ылғалдылық
245.	относительная вязкость	салыстырмалы тұтқырлық
246.	относительная скорость	салыстырмалы жылдамдық
247.	относительная погрешность	салыстырмалы қателік
248.	относительное движение	салыстырмалы қозғалыс
249.	парадокс близнецов	егіздер парадоксы
250.	парциальная ширина	парциалдық ен
251.	парциальное давление	парциалдық қысым
252.	парциальный объем	парциалдық көлем
253.	поглащение света	жарықтың жұтылуы
254.	поглощение волны	толқынның жұтылуы
255.	показатель поглощения	жұтылу көрсеткіші
256.	полярная ночь	полюстік түн
257.	полярная система координат	полюстік координаттар жүйесі
258.	полярное расстояние	полюстік арақашықтық
259.	полярное сияние	полюстік шұғыла
260.	полярность	полюстілік
261.	полярные координаты	полюстік координаттар, полярлық координаттар
262.	полярные круги	полюстік шеңберлер
263.	полярный день	полюстік күн
264.	потенциальная энергия	потенциалдық энергия
265.	приведенная масса	келтірілген салмақ
266.	приведенная температура	келтірілген температура
267.	приведенный объем	келтірілген көлем
268.	продольное движение	бойлық қозғалыс

269.	пространство-время	кеңістік-уақыт
270.	псевдовектор	псевдовектор
271.	пьезоэлектрический эффект	пьезоэлектрлік әсер
272.	равновесное излучение	тепе-тең сәуле шығару
273.	радиационная безопасность	радиациялық қауіпсіздік
274.	радиационная защита	радиациялық қорғаныс
275.	радиационная стойкость	радиациялық бекемдік
276.	радиационные пояса Земли	Жердің радиациялық белдеулері
277.	радиационный дефект	радиациялық дефект
278.	радиационный захват	радиациялық қармау
279.	радиационный пирометр	радиациялық пирометр
280.	радиационный пояс	радиациялық белдеу
281.	радиоавтография	радийавтография
282.	радиоактивное вещество	радийбелсенді зат
283.	радиоактивное облако	радийбелсенді бұлт
284.	радиоактивный аэрозоль	радийбелсенді аэротозаң
285.	радиоактивный элемент	радийбелсенді элемент
286.	радиус атома	атом радиусы
287.	размерность пространства	кеңістік өлшемділігі
288.	размерность физической величины	физикалық шама өлшемділігі
289.	ранг	ранг
290.	рассеяние волн	толқындардың шашырауы
291.	ректификация	ректификация
292.	релаксация	бәсеңдеу, релаксация
293.	релятивистская динамика	релятивистік динамика
294.	релятивистская ракета	релятивистік зымыран
295.	релятивистская скорость	релятивистік жылдамдық
296.	релятивистская частица	релятивистік бөлшек
297.	рентгеновская звезда	рентгендік жұлдыз
298.	рентгеновская кристаллография	рентгендік кристаллография

299.	рентгеновская спектроскопия	рентгендік спектрскопия
300.	рентгеновские лучи	рентгендік сәулелер
301.	рентгеновские пульсары	рентген пульсарлары
302.	рентгеновские спектры	рентген спектрлері
303.	рентгеновский лазер	рентгендік лазер
304.	рентгеновское излучение	рентгендік сәуле шығару
305.	рефрактометр	рефрактметр
306.	самодиффузия	өздік диффузия
307.	самоиндукция	өздік индукция
308.	световая волна	жарық толқыны
309.	световая энергия	жарық энергиясы
310.	световой поток	жарық ағыны
311.	светопровод	жарықөткізгіш
312.	сила Ампера	Ампер күші
313.	сила света	жарық күші
314.	сименс	сименс
315.	скалярная величина	скаляр шама
316.	слой озона	озон қабаты
317.	собственная длина	меншікті ұзындық
318.	собственное время	меншікті уақыт
319.	солидуса линия	солидус сызығы
320.	солнечная радиация	күн радиациясы
321.	солнечный спектр	Күн спектрі
322.	солнечный цикл	күндік цикл
323.	спектр поглощения	жұтылу спектрі
324.	спектральная плотность мощности	қуаттың спектрлік тығыздығы
325.	спектральная серия	спектрлік серия
326.	спектральные линии	спектрлік сызықтар
327.	спектральные цвета	спектрлік түстер
328.	статистическая физика	статистикалық физика
329.	стокс	стокс

330.	субгигант	субалып
331.	субкарлик	субергежейлі
332.	суточное вращение Земли	Жердің тәуліктік айналымы
333.	суточный параллакс	тәуліктік параллакс

«Бұрын қазақ тіліне аударылған жалпыға бірдей танылған терминдер мен ұғымдарды қайта қарау» 49-тарауы бойынша қайта қарауға және бекітуге ұсынылатын терминдер

1.	кворум	жиналым
2.	дискриминация	кемсіту
3.	компас	құбылнама
4.	бульвар	желекжол
5.	дифференциация	саралау
6.	досье	деректеме
7.	маркировка	таңбалау
8.	диафрагма	көкет
9.	фотосинтез	сәулеқұрау
10.	скальпель	қандауыр (мед.)
11.	дискредитация	беделін түсіру (банк ісі)
12.	дебитор	қарыздар (банк ісі)
13.	рельеф	бедер (жер ғылымы)
14.	эмульсия	майғын (хим.)
15.	экстракт	шайғын (хим.)
16.	суспензия	жүзгін (хим.)
17.	катализ	өршу (хим.)
18.	бруцеллез	сарып(мед)
19.	олифа	сырмай (хим.)
20.	комплекс	кешен (хим.)
21.	деформация	пішінсіздену (хим.)
22.	ассоциация	қауымдастық

Қазақстан Республикасы
 Үкіметінің жанындағы
 Республикалық терминология
 комиссиясының
 2018 жылғы 30 қараша
 № 5 шешіміне
 қосымша

ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ САЛАСЫНЫҢ ТЕРМИНДЕРІ

1.	догматик	догматик
2.	доказательство апагогическое	апогогикалық дәлел
3.	дольмен	дольмен
4.	доминанта культурная	мәдени доминанта
5.	домысел	жорамал
6.	донатизм	донатизм
7.	донатор	донатор
8.	дополнительности принцип	толықтырмалық қағидаты
9.	досократики	сократқа дейінгілер
10.	друзы	друздар, шиизмдегі секта
11.	духоборы	духоборлар, рухқа телінушілер
12.	духовная практика	рухани практика
13.	духовная свобода	рухани еркіндік
14.	духовное возрождение	рухани жаңару
15.	духовный кризис	рухани дағдарыс
16.	духовный мир	рухани әлем
17.	духовный рост	рухани өсу
18.	дученто	дученто
19.	душа	жан
20.	дхарма	дхарма
21.	дхвани	дхвани
22.	дьявол	ібіліс
23.	Ева	Хауа

24.	Евразийский союз	Еуразиялық одақ
25.	Европарламент	Еуропарламент
26.	Екклезиаст	Екклезиаст
27.	евангелие	інжіл
28.	евпатриды	евпатридтер
29.	египтология	египтология
30.	единоверцы	діндестер
31.	епархия	епархия
32.	епископ	епископ
33.	ереси	күпіршіліктер
34.	ересь	күпірлік, діннен безгендік, сандырақ
35.	еретик	дінбұзар, мүртет
36.	жахилия	жаһилдік, надандық
37.	жертвоприношение	құрбан шалу, тасаттық, жан қию
38.	жизненные ценности	өмір құндылықтары
39.	жизнеописание	ғұмырнама
40.	жизнеощущение	өмірсезім
41.	жизнепонимание	өміртүсінік
42.	жизнь политическая	саяси өмір
43.	жизнь социальная	әлеуметтік өмір
44.	жрец	абыз
45.	жречество	абыздық
46.	жэнь	жэнь
47.	заговор политический	саяси қастандық
48.	заимствование культурное	мәдени алмасу
49.	закон воздаяния	ақырет заңы
50.	закон кармы	карма заңы
51.	закон тождества	тепе-теңдік заңы
52.	законы двойного отрицания	қос терістеу заңдары
53.	законы де моргана	де морган заңдары

54.	законы диалектики	диалектика заңдары
55.	законы ману	ману заңдары
56.	законы мышления	ойлау заңдары
57.	законы природы	табиғат заңдары
58.	запаздывание культурное	мәдени кешеулеу
59.	заповеди	өсиетнама
60.	Заратуштра	Заратуштра
61.	здорового смысла философия	дұрыс мағына философиясы
62.	зейдиты	зейдшілдер
63.	зерванизм	зерванизм
64.	зиккурат	зиккурат
65.	знак культуры	мәдениет таңбасы, нышаны
66.	зомби	зомби
67.	зооморфизм	зооморфизм
68.	зороастризм	зороастризм
69.	зухд	зухд
70.	иврит	иврит
71.	игра политическая	саяси ойын
72.	игумен	игумен
73.	ид	ид
74.	идеализм	идеализм
75.	идеалист	идеалист
76.	идеографизм	идеографизм
77.	идеография	идеография
78.	идеократия	идеократия
79.	идеолог	идеолог
80.	идеологизация	идеологияландыру
81.	идеологический вакуум	идеологиялық вакуум
82.	идея абсолютная	абсолюттік идея
83.	идиллия	идиллия, пейіштеу
84.	идиографический метод	идеографиялық тәсіл

85.	идол	идол, пұт
86.	иезуитство	иезуитшілдік
87.	иезуит	иезуит
88.	иезуитизм	иезуитизм, иезуитшілдік
89.	иерарх	иерарх
90.	иероглифов теория	иероглифтер теориясы
91.	изолирующая абстракция	оқшалаушы абстракция
92.	икебана	икебана
93.	икона	икона
94.	империализм	имперализм
95.	империализм культурный	мәдени империализм
96.	империалист	империалист
97.	империя	империя
98.	импликация	импликация
99.	импликация каузальная	каузалдық импликация
100.	индийская философия	үнді философиясы
101.	индийская эстетика	үнді эстетикасы
102.	индоктринация	индоктринация
103.	индуизм	индуизм
104.	индукция	индукция
105.	индустриализация	индустрияландыру
106.	индустриальное общество	индустриялық қоғам
107.	индустрия культуры	мәдениет индустриясы
108.	инкультурация	инкультурация, мәдениетті бойға сіңіру
109.	инсайт	инсайт
110.	институт социальный	әлеуметтік институт
111.	инструментализм	инструментализм
112.	интеграция культурная	мәдени кірігу, ықпалдастық
113.	интеграция политическая	саяси интеграция
114.	интеграция социальная	әлеуметтік интеграция

115.	интеллектуализм	интеллектуализм
116.	интеллектуальная культура	зияткерлік мәдениет
117.	интеллигибельный	интеллигибельді, түйсікпен танылатын
118.	интенция	интенция, діттем
119.	интересы политические	саяси мүдделер
120.	интересы социальные	әлеуметтік мүдделер
121.	интериоризация	ішке ену, бойлау, кірігу
122.	интернализм	интернализм
123.	интернунций	интернунций
124.	интерпелляция	интерпелляция
125.	интресубъективность	интресубъективтік
126.	интроекция	интроекция
127.	интуитивизм	интуитивизм
128.	интуиционизм	интуиционизм
129.	инфократия	инфократия
130.	иогачара	иогачара
131.	ионийская философия	иониялық философия
132.	иосифляне	иосифляндар
133.	ипостась	ипостась, мән, астар
134.	иррационализм	иррационализм
135.	ирредентизм	ирредентизм
136.	исихазм	исихазм
137.	ислам	ислам
138.	исламоведение	исламтану
139.	исламофобия	ислам фобиясы
140.	исмаилизм	исмаилизм
141.	исмаилиты	исмаилшылар
142.	исследование социальное	әлеуметтік зерттеу
143.	истеблишмент	истеблишмент, қоғамдағы төбе топ
144.	истинность	ақиқаттылық

145.	истинность тождественная	тепе-теңдік ақиқат
146.	история философии	философия тарихы
147.	Иуда	Иуда
148.	иудаизм	иудаизм
149.	ихтида	хақ жолын табу
150.	каббала	каббала
151.	калокагатия	калокагатия, үйлесімділік, жарасымдылық
152.	кальвинизм	кальвинизм
153.	каналы дипломатические	дипломатиялық арналар
154.	канонизация	канондау, пір тұту, әулиелікке көтеру
155.	капитализм	капитализм
156.	карма	карма
157.	картезианство	картезианшылдық
158.	кассандра	кассандра
159.	каста	каста
160.	катарсис	катарсис, арылу, тазару
161.	категории диалектики	диалектика категориялары
162.	категоричность системы аксиом	аксиомалар жүйесінің кесімділігі
163.	катедер социализм	катедер социализм
164.	катехизис	катехизис
165.	католицизм	католицизм
166.	кафедральный собор	кафедралық собор
167.	квантификация	квантификация
168.	квантор	квантор
169.	квиеетизм	квиеетизм
170.	квинтэссенция	түйін
171.	кемализм	кемализм
172.	кентавр	кентавр
173.	кибердемократия	кибердемократия
174.	китаизация	қытайландыру

175.	клептократия	клептократия
176.	клерикал	клерикал
177.	клерикализм	клерикализм
178.	коалиционное правительство	коалициялық үкімет
179.	код культуры	мәдениет коды
180.	коллаж	коллаж
181.	колонизатор	колонизатор, отарлаушы
182.	колонизация	отарлау, отаршыл
183.	колоратура	колоратура, әуездеу
184.	комботанты	комботанттар
185.	Коминтерн	Коминтерн
186.	коммуна	коммуна
187.	коммунизм	коммунизм
188.	компаративист	компаративист
189.	компрадор	делдал
190.	конвенционализм	конвенционализм
191.	конвенция консульская	консулдық конвенция
192.	конверсия	конверсия
193.	конгрегационализм	конгрегационализм
194.	кондиционализм	кондиционализм
195.	конечное и бесконечное	шектілік және шексіздік
196.	конкретность истины	ақиқаттың нақтылығы
197.	конкретное	нақты
198.	конкретное и абстрактное	нақтылық және абстрактылық
199.	консерватизм	консерватизм, кертартпалық, қалыптылықты құптау
200.	консерватизм культурный	мәдени консерватизм
201.	консерватор	консерватор, кертартпа
202.	консервация	консервациялау, бұзылмайтын ету, бұзылдырмау
203.	Конституционный совет	Конституциялық кеңес

204.	конструктивизм	сындарлылық, конструктивизм
205.	конструктивная логика	сындарлы, конструктивті логика
206.	конструкция	сындарлы, құрылым, құрылғы
207.	консульская фактура	консулдық фактура
208.	консульские привилегии	консулдық артықшылықтар
209.	консульский агент	консулдық агент
210.	контакты дипломатические	дипломатиялық байланыстар
211.	контекстуализм	контекстуализм
212.	контент анализ	мазмұндық талдау
213.	контестация	контестация
214.	континентализм	континентализм
215.	континентность	континенттілік
216.	континуум	континуум
217.	контрапозиция	контрапозиция, қарсы ұстаным
218.	контроверза	контроверза
219.	контроферта	контроферта, қарсы ұсыныс
220.	конфессия	конфессия
221.	конфликт социально-политический	әлеуметтік-саяси қақтығыс, жанжал
222.	конфликтогенный фактор	тартысты фактор
223.	конформизм	конформизм, көнгіштік, келісімшілік, бойкүйездік
224.	конформист	келісімпаз
225.	конфронтация	егес, өштесу
226.	конфронтация политическая	саяси егес
227.	конфуцианство	конфуцийшілдік
228.	концепт	концепт
229.	концептуализация	тұжырымдамалау
230.	концептуализм	тұжырымдамашылдық
231.	концепция	тұжырымдама, өзектеме
232.	концепция «я»	«мен» тұжырымдамасы
233.	концепция политологическая	саясаттанушылық тұжырымдама

234.	концессия международная	халықаралық концессия
235.	конъюнктура политическая	саяси конъюнктура
236.	коронация	тәж кигізу жорасы
237.	корпоратизм	корпоратизм
238.	корпус консульский	консулдық корпус
239.	корреляция в социологии	әлеуметтанудағы корреляция
240.	кортеж	кортеж, салтанатты шеру
241.	космогенез	космогенез
242.	космогония	космогония
243.	космологический парадокс	космологиялық кереғарлық
244.	космологический постулат	космологиялық постулат, қағидат
245.	космология	космология, ғарыш ілімі
246.	космополит	космополит
247.	космополитизм	космополитизм
248.	креативное мышление	креативті ойлау
249.	креационизм	креационизм
250.	кредо	кредо, төлсенім, ұстам, байлам
251.	кризис власти	билік дағдарысы
252.	кризис политический	саяси дағдарыс
253.	кризис правительственный	үкімет дағдарысы
254.	кризис социально-политический	әлеуметтік-саяси дағдарыс
255.	критическая оценка	сыни бағалау
256.	критический рационализм	сыни рационализм
257.	кришна	кришна
258.	кришнаизм	кришнаизм
259.	кубизм	кубизм
260.	культ	табыну, бас ию, сыйыну
261.	культ личности	жеке басқа табыну
262.	культ предков	ата-баба рухына сыйыну, ата-бабаны ардақтау
263.	культура автохтонная	автохтонды мәдениет

264.	культура адаптивная	бейімді мәдениет
265.	культура античная	антикалық мәдениет
266.	культура аполлоновская	аполлондық мәдениет
267.	культура архаическая	архаикалық, көне мәдениет
268.	культура быта	тұрмыс мәдениеті
269.	восточная культура	шығыс мәдениеті
270.	городская культура	қалалық мәдениет
271.	культура дионисийская	дионисийлік мәдениет
272.	культура древнегреческая	ежелгі грек мәдениеті
273.	культура древнеегипетская	ежелгі египет мәдениеті
274.	культура духовная	рухани мәдениет
275.	культура западная	батыс мәдениеті
276.	культура информационная	ақпараттық мәдениет
277.	культура исламская	ислам мәдениеті
278.	культура классическая	классикалық мәдениет
279.	культура кофигуративная	кофигуративті мәдениет
280.	культура майя	майя мәдениеті
281.	культура маргинальная	маргиналдық мәдениет
282.	культура массовая	бұқаралық мәдениет
283.	культура материальная	материалдық мәдениет
284.	культура мировая	әлемдік мәдениет
285.	культура мышления	ойлау мәдениеті
286.	культура народная	халықтық мәдениет
287.	культура национальная	ұлттық мәдениет
288.	культура первобытная	алғашқы қауымдық мәдениет
289.	культура поведения	мінез-құлық мәдениеті
290.	культура повседневности	күнделікті тіршілік мәдениеті
291.	культура политическая	саяси мәдениет
292.	культура постфигуративная	постфигуративтік мәдениет
293.	культура предфигуративная	предфигуративтік мәдениет
294.	культура региональная	өңірлік мәдениет

295.	культура скифов	скифтер мәдениеті
296.	культура социальная	әлеуметтік мәдениет
297.	культура традиционная	дәстүрлі мәдениет
298.	культура фаустовская	фаустық мәдениет
299.	культура храмовая	храмдық мәдениет
300.	культура шумер	шумер мәдениеті
301.	культура эзотерическая	эзотериялық мәдениет
302.	культура элитарная	элиталы мәдениет, дегдарлық мәдениет
303.	культура эллинская	эллиндік мәдениет
304.	культура эстетическая	эстетикалық мәдениет
305.	культура этническая	этностық мәдениет
306.	культура языческая	мәжусилік мәдениет
307.	культурная дипломатия	мәдени дипломатия
308.	культурная политика	мәдени саясат
309.	культурная система	мәдени жүйе
310.	культурные ценности	мәдени құндылықтар
311.	культурогенез	мәденитек, культурогенез
312.	кумулятивизм	кумулятивизм
313.	кшатрий	кшатрий
314.	кэмп	кэмп
315.	лакшми	лакшми, бақыт құдайы
316.	ламаизм	ламаизм
317.	ламаркизм	ламаркизм
318.	ламентация	шағым
319.	ландшафт культурный	мәдени ландшафт
320.	латентная политика	жасырын саясат
321.	легизм	легизм
322.	легитимность	заңға сәйкестілік
323.	лейборист	лейборист
324.	либерал	либерал
325.	либерализм	либерализм

326.	либерализация	ырықтандыру
327.	либеральная идеология	либералды идеология
328.	либеральный феминизм	либералдық феминизм
329.	лига	лига
330.	лига аграрно-социалистическая	аграрлық-социалистік лига
331.	Лига наций	Ұлттар лигасы
332.	лидер группы	топ көшбасшысы
333.	лидер команды	команда көшбасшысы
334.	ликей	ликей
335.	лингвофилософия	лингвофилософия
336.	литургия	литургия
337.	лицо полномочное	өкілетті тұлға
338.	лоббизм	лоббизм
339.	логика вероятностная	ықтималдық логика
340.	логика диалектическая	диалектикалық логика
341.	логика древнегреческая	ежелгі грек логикасы
342.	логика индийская	үнділік логика
343.	логика индуктивная	индуктивті логика
344.	логика интуиционистская	интуиционалдық логика
345.	логика развития	даму логикасы
346.	логика трансцендентальная	трансценденталды логика
347.	логика формальная	формальді логика
348.	логицизм	логицизм
349.	логический фатализм	логикалық фатализм
350.	логос	логос
351.	логоцентризм	логоцентризм
352.	локаята	локаята
353.	маздеизм	маздеизм
354.	макиавеллизм	макиавеллизм
355.	манихеизм	манихеизм
356.	манихейство	манихейлік

357.	ману	ману
358.	маньеризм	маньеризм
359.	мара	мара
360.	маргинальность	маргиналдық
361.	маргинальный слой	маргиналды қабат
362.	марксистский феминизм	марксшіл феминизм
363.	масонство	масондық
364.	материализм	материализм
365.	материализм диалектический	диалектикалық материализм
366.	материализм исторический	тарихи материализм
367.	материя	материя

Қазақстан Республикасы
 Үкіметінің жанындағы
 Республикалық терминология
 комиссиясының
 2018 жылғы 14 желтоқсан
 № 6 шешіміне
 қосымша

ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ САЛАСЫНЫҢ ТЕРМИНДЕРІ

1.	мегаполис	мегаполис, ірі қала
2.	медиакультура	медиамәдениет
3.	медиапространство	медиакеңістік
4.	медиум	медиум
5.	межгосударственные отношения	мемлекетаралық қатынастар
6.	международная безопасность	халықаралық қауіпсіздік
7.	международная вежливость	халықаралық ізеттілік
8.	международная интеграция	халықаралық интеграция, ықпалдастық
9.	международная конкуренция	халықаралық бәсеке

10.	международная миграция	халықаралық көші-қон
11.	международная политика	халықаралық саясат
12.	международное общество	халықаралық қоғам
13.	международные организации	халықаралық ұйымдар
14.	международный конгресс	халықаралық конгресс
15.	международный пакт	халықаралық пакт
16.	международный порядок	халықаралық тәртіп
17.	международный режим	халықаралық режим
18.	международный терроризм	халықаралық лаңкестік, терроризм
19.	межправительственные организации	үкіметаралық ұйымдар
20.	мезолит	мезолит
21.	ментальность	ментальділік, ділдік
22.	ментор	ментор, тәлімгер, ақылайтқыш
23.	меньшевизм	меньшевизм
24.	меньшевик	меньшевик
25.	меритократия	меритократия
26.	мессианизм	мессианизм
27.	мессия	құтқарушы, қолдаушы, Мәді
28.	местная власть	жергілікті билік
29.	место святое	киелі жер
30.	метagalактика	метagalактика
31.	метаистория	метатарих
32.	металогика	металогика
33.	метапознания	метатаным
34.	метатеорема	метатеорема
35.	метатеория	метатеория
36.	метаэтика	метаэтика
37.	метод аксиоматический	аксиомалық әдіс
38.	метод биографический	өмірбаяндық әдіс
39.	метод гипотетический	гипотезалық әдіс, болжамдық әдіс

40.	метод идиографический	идиографиялық әдіс
41.	метод индуктивный	индуктивтік әдіс
42.	метод наблюдения	бақылау әдісі
43.	метод сравнения	салыстыру әдісі
44.	метод сравнительно-исторический	салыстырмалы-тарихи әдіс
45.	метод структурно-функциональный	құрылымдық-қызметтік әдіс
46.	метрополия	метрополия, отарлаушы ел
47.	механицизм	механицизм
48.	мизантропия	мизантропия
49.	милитаризация	милитарлану, қарулану саясаты
50.	милитаризировать	милитарландыру
51.	милитаризм	милитаризм
52.	милитарист	милитарист
53.	миллет	ұлт
54.	милли	ұлттық
55.	миманса	миманса
56.	мимесис	мимесис
57.	мимикрия социальная	әлеуметтік бетпердешілдік
58.	мирадж	миғраж
59.	мировая гегемония	әлемдік гегемондық, билеп-төстеу
60.	мировая политика	әлемдік саясат
61.	мистик	мистик
62.	мистификатор	мистификатор
63.	мистификация	тылсымдау
64.	митрополит	митрополит
65.	мифология	мифология
66.	мифология	мифология
67.	мифология древнеегипетская	ежелгі Египет мифологиясы
68.	михраб	михраб, мехрап

69.	мнемоника	мнемоника
70.	многопартийность	көппартиялық
71.	модерн	модерн
72.	модус	модус
73.	мокша	мокша
74.	молва	қауесет
75.	молитва	дұға, мінәжат
76.	монада	монада
77.	монарх	монарх
78.	монархизм	монархизм
79.	монетарная политика	монетарлық саясат
80.	монизм	монизм
81.	моногамия	моногамия
82.	моногенизм	бірнәсілділік
83.	монополизация	монополияландыру
84.	монополизировать	монополиялау
85.	монополистический капитализм	монополистік капитализм
86.	монотеизм	монотеизм, бірқұдайлық
87.	моралист	моралист, ақылгөй
88.	моральная философия	мораль философиясы
89.	моральные санкций	моральдық санкциялар
90.	моральный кодекс	моральдық кодекс
91.	муни	муни
92.	мунизм	мунизм
93.	муниципалитет	муниципалитет
94.	муршид	муршид
95.	мусагет	мусагет
96.	мутазилиты	мутазилиттер
97.	мутакалимы	мутакалимдер
98.	муфтий	мүфти
99.	мыслитель	ойшыл

100.	народная дипломатия	халықтық дипломатия
101.	нативизм	нативизм
102.	натурфилософия	натурфилософия
103.	наука политическая	саяси ғылым
104.	национальная идентичность	ұлттық бірегейлік, біртектілік
105.	национальная элита	ұлттық элита
106.	национальное сознание	ұлттық сана
107.	национальный дух	ұлттық рух
108.	национальный эгоизм	ұлттық өзімшілдік
109.	нация	ұлт
110.	неограмшизм	неограмшизм
111.	неоколониализм	жаңарған отаршылдық
112.	неоламаркизм	жаңаламаркшілдік
113.	неолит	неолит
114.	неонацизм	неонацизм
115.	неонационализм	неонационализм
116.	неоплатонизм	жаңаплатоншылдық
117.	нетрадиционные религии	дәстүрлі емес діндер
118.	ноумен	ноумен
119.	нус	нус
120.	общественная дипломатия	қоғамдық дипломатия
121.	общественное бытие	қоғамдық болмыс
122.	общественное движение	қоғамдық қозғалыс
123.	общественное развитие	қоғамдық даму
124.	общественное сознание	қоғамдық сана
125.	общество доиндустриальное	индустриялылыққа дейінгі қоғам
126.	общество индустриальное	индустриялы қоғам
127.	общество постиндустриальное	постиндустриялық қоғам
128.	обществоведение	қоғамтану
129.	община	қауым

130.	объединение интеграционное	интеграциялық бірлестік
131.	объективный идеализм	объективтік идеализм
132.	оккультизм	оккультизм
133.	округ избирательный	сайлау округі
134.	ольдерман	ольдерман
135.	онтология	онтология
136.	операционализм	операционализм
137.	оппозиция	оппозиция
138.	оппозиция бинарная	бинарлық оппозиция
139.	оппортунизм	оппортунизм
140.	оптимизм	оптимизм, үмітшілдік
141.	оранта	шоқыну
142.	орган исполнительный	атқарушы орган
143.	организация политическая	саяси ұйым
144.	ориентализм	ориентализм
145.	ориентации ценностные	құндылықтық бағдарлар
146.	ортодокс	ортодокс
147.	осанна	осанна, артық мадақ
148.	относительная автономия	салыстырмалы автономия
149.	охлократия	охлократия
150.	очередные выборы	кезекті сайлау
151.	паганизм	паганизм, пұтқа құлдық ету
152.	пакт	пакт, келісім
153.	панамериканизм	панамерикалық
154.	панацея	панацея, сақтауыш, қорғауыш, дауа
155.	пангенезис	пангенезис
156.	пангерманизм	пангерманшылдық
157.	пандит	пандит
158.	пандора	пандора
159.	панегерик	панегерик, мадақнама
160.	панисламизм	панисламизм

161.	панихида	жаназа
162.	панлогизм	панлогизм
163.	панно	панно
164.	панславянизм	панславянизм
165.	пантеизм	пантеизм
166.	пантеон	пантеон, сағана
167.	пантюркизм	пантүркизм
168.	парахронизм	парахронизм
169.	парсизм	парсизм
170.	парсуна	парсуна
171.	партии коммунистические	коммунистік партиялар
172.	партикуляризация	саяси бейтараптану
173.	партикуляризм	саяси бейтараптық
174.	партия аграрная	аграрлық партия
175.	партия политическая	саяси партия
176.	пассеизм	пассеизм
177.	пассия	пассия, ғашық
178.	пасха	пасха
179.	патент консульский	консулдық патент
180.	патернализм	патернализм, көкешілдік
181.	патриархальное рабство	патриархалды құлдық
182.	патриархальное хозяйство	патриархалды шаруашылық
183.	патристика	патристика
184.	патрология	патрология
185.	пауперизм	пауперизм
186.	пацифизм	пацифизм
187.	педантизм	педантизм, мұқиятшылдық
188.	период застойный	тоқырау кезеңі
189.	перипатетизм	перипатетизм
190.	перипатетики	перипатетиктер
191.	перипетия	тосын өзгеріс, күтпеген жағдай

192.	пертурбация	ауыс-түйіс, ауытқу
193.	перун	перун
194.	перфекционизм	перфекционизм
195.	перформенс	перформенс
196.	пессимизм	пессимизм, үмітсіздік
197.	пиетизм	пиетизм
198.	пирронизм	пирронизм
199.	планетарная система	жаһандық жүйе
200.	планетарное сознание	жаһандық сана
201.	платонизм	платонизм
202.	плебей	плебей, қарахалық
203.	плутократия	плутократия
204.	плутонизм	плутонизм
205.	плюрализм культурный	мәдени көпнегізділік, мәдени әралуандық
206.	поддержка государства	мемлекеттің қолдауы
207.	позитивизм	позитивизм
208.	позитивизм логический	логикалық позитивизм
209.	полемика	пікірсайыс
210.	политеизм	көпқұдайшылдық, политеизм
211.	политика	саясат
212.	политика «большой дубинки»	«тоқпақтау» саясаты
213.	политика «двойных стандартов»	«қос стандарт» саясаты
214.	политика «зеленая»	«жасылдандыру» саясаты
215.	политика безопасности	қауіпсіздік саясаты
216.	политика внутренняя	ішкі саясат
217.	политика военная	әскери саясат
218.	политика девизная	ұраншыл саясат
219.	политика демографическая	демографиялық саясат
220.	политика социальная	әлеуметтік саясат

221.	политика учетная	есепті саясаты
222.	политика экологическая	экологиялық саясат
223.	политикан	саясатшыл, саясатқұмар
224.	политиканство	әсіресаясатшылдық, саяси айла-шарғы
225.	политинформация	саяси хабарлама
226.	политическая активность	саяси белсенділік
227.	политическая власть	саяси билік
228.	политическая интеграция	саяси интеграция
229.	политическая история	саяси тарих
230.	политическая коммуникация	саяси коммуникация
231.	политическая конкуренция	саяси бәсеке
232.	политическая ответственность	саяси жауапкершілік
233.	политическая проблема	саяси мәселе
234.	политическая психология	саяси психология
235.	политическая реформа	саяси реформа
236.	политическая свобода	саяси еркіндік
237.	политическая система	саяси жүйе
238.	политическая ситуация	саяси жағдай, ахуал
239.	политическая социализация	саяси әлеуметтену
240.	политическая структура	саяси құрылым
241.	политическая сфера	саяси сала, саясат өрісі
242.	политическая технология	саяси технология
243.	политическая трансформация	саяси трансформация, өзгеру, айналу, ауысу
244.	политическая утопия	саяси утопия
245.	политическая экономия	саяси экономия
246.	политические игры	саяси ойындар
247.	политические институты	саяси институттар
248.	политические переговоры	саяси келіссөздер

249.	политический дискурс	саяси дискурс
250.	политический компромисс	саяси ымыра, мәміле, келісім
251.	политический плюрализм	саяси плюрализм
252.	политический реализм	саяси реализм
253.	политический субъект	саяси субъект
254.	политическое влияние	саяси ықпал
255.	политическое лидерство	саяси көшбасшылық
256.	политическое поведение	саяси мінез-құлық
257.	политическое равновесие	саяси тепе-теңдік
258.	политическое управление	саяси басқару
259.	полития	полития
260.	политкорректность	саяси ұстамдылық, әдептілік
261.	политология	саясаттану
262.	политотдел	саяси бөлім
263.	политрук	саяси жетекші
264.	полицентризм	полицентризм
265.	посол	елші
266.	посольское право	елші құқығы
267.	посольство	елшілік
268.	посольство чрезвычайное	төтенше елшілік
269.	поссибилизм	поссибилизм
270.	постимпрессионизм	постимпрессионизм
271.	посткоммунизм	посткоммунизм
272.	постмодернизм	постмодернизм
273.	постмодернистский феминизм	постмодернистік феминизм
274.	постпозитивизм	постпозитивизм
275.	постструктурализм	постструктурализм
276.	поток сознания	сана ағыны
277.	почетный консул	құрметті консул
278.	почта дипломатическая	дипломатиялық пошта
279.	почтительность	құрметтеушілік

280.	правила процедуры	ресім ережелері
281.	правительство	үкімет
282.	правление президентское	президенттік басқару
283.	правящая партия	билеуші партия
284.	прагматизм	прагматизм
285.	прагматик	прагматик
286.	прагматика	прагматика
287.	прадхана	прадхана
288.	праkritи	праkritи
289.	праксиология	праксиология
290.	практицизм	практицизм, іс жүзіне жүгіну
291.	пракультура	арғымәдениет
292.	прамонотеизм	прамонотеизм
293.	прана	прана, нұр
294.	предрассудок	соқыр сенім
295.	президент	президент
296.	презумпция	презумпция, ықтималдық жорамал
297.	презумпция невиновности	кінәлі еместік презумпциясы
298.	преформизм	преформизм
299.	приемы дипломатические	дипломатиялық қабылдаулар, әдіс-тәсілдер
300.	прикладная логика	қолданбалы логика
301.	прикладная наука	қолданбалы ғылым
302.	примитивизм	қарабайырлық, қарадүрсіндік
303.	примордиализм	примордиализм
304.	принцип антропологический	антропологиялық қағидат

ҰЛТТЫҚ БАНК терминдері

1.	депозитарная расписка	депозитарлық қолхат
2.	обращение капитала	капитал айналысы
3.	таргетирование	таргеттеу
4.	миноритарный акционер (инвестор)	миноритарлық акционер (инвестор)

5.	корреляция	корреляция, өзара байланыс
6.	депонент	депонент
7.	кредитное сжатие	кредит беруді азайту
8.	арбитражирование	арбитраж жасау

АСТРОНОМИЯ ЖӘНЕ ФИЗИКА САЛАЛАРЫНЫҢ ТЕРМИНДЕРІ

1.	абдукция	абдукция
2.	абсорбциометр	абсорбцияметр
3.	авиаль	авиаль
4.	авиаэлектроника	авиаэлектроника
5.	авогадро число	авогадро саны
6.	авометр	авометр
7.	автогамма-радиометр	автогамма-радийметр
8.	автогезия	автогезия
9.	автоген	автоген
10.	автогенератор	автогенератор
11.	автодин	автодин
12.	автожир	автожир
13.	автоионизация	автоиондану
14.	автокатод	автокатод
15.	автокоагуляция	автокоагуляция
16.	автоколебания	автотербелістер
17.	автоколлиматор	автоколлиматор
18.	автоколлимация	автоколлимация
19.	автокомпенсатор	автокомпенсатор
20.	автоконвекция	автоконвекция
21.	автокорреляция	автотүзету
22.	автолиз	автолиз
23.	автоматика	автоматика
24.	автопневматолиз	автопневматолиз
25.	авторадиограмма	авторадиограмма

26.	авторадиография	авторадиография
27.	авторегуляция	автореттеу
28.	авторотация	авторотация
29.	автотипия	автотипия
30.	автотрансфоматор	автотрансфоматор
31.	автофазировка	автофазалау
32.	автоэлектронная эмиссия	автоэлектронды эмиссия
33.	агградация	агградация
34.	агометр	агометр
35.	агрегатные состояния вещества	заттың агрегаттық күйі
36.	агрофизика	агрофизика
37.	адаптомметр	адаптомметр
38.	адатом	адатом
39.	адвекция	адвекция
40.	адгезив	адгезив
41.	аддивность	аддивтілік
42.	адмиттанс	адмиттанс
43.	азотирование	азоттау
44.	аквадаг	аквадаг
45.	акселерограф	акселерограф
46.	аксиоматика	аксиоматика
47.	аксиомметр	аксиомметр
48.	аксоида	аксоида
49.	аксономметр	аксонметр
50.	аксонометрия	аксонометрия
51.	актинограф	актинграф
52.	актинолит	актинолит
53.	актиномметр	актиномметр
54.	актинометрия	актинометрия
55.	актинон	актинон

56.	актиноуран	актиноуран
57.	актиноэлектричество	актиноэлектр
58.	актограф	актограф
59.	акустикон	акустикон
60.	алидада	алидада
61.	ализарин	ализарин
62.	алитирование	алиттеу
63.	аллотропия	аллотропия
64.	аллохроматизм	аллохроматизм
65.	алнико	алнико
66.	алсифер	алсифер
67.	альтазимут	альтазимут
68.	альтернатор	альтернатор
69.	альтиметр	альтиметр
70.	альтиэлектрограф	альтиэлектрограф
71.	альфа-распад	альфа ыдырау
72.	альфометр	альфометр
73.	алюминотермия	алюминотермия
74.	амальгама	амальгама
75.	амальгамация	амальгамация
76.	аметропия	аметропия
77.	аморфное тело	аморф дене
78.	ампераж	ампераж
79.	амперометрия	амперметрия
80.	анаморфоз	анаморфоз
81.	анаморфот	анаморфот
82.	анастигматизм	анастигматизм
83.	анемограф	анемограф
84.	анемоинтегратор	анемоинтегратор
85.	анеморумбограф	анеморумбограф
86.	анеморумбометр	анеморумбометр

87.	анемотахометр	анемотахометр
88.	анизейкония	анизейкония
89.	анионит	анионит
90.	аномалоскоп	аномалоскоп
91.	антиатом	антиатом
92.	антибриз	антибриз
93.	антиградиент	антиградиент
94.	антидетонатор	антидетонатор
95.	антиизоморфизм	антиизоморфизм
96.	антикогерер	антикогерер
97.	антикоммутатор	антикоммутатор
98.	антилогарифм	антилогарифм
99.	антиматерия	антиматерия
100.	антимир	антидүние
101.	антинейтрино	антинейтрино
102.	антипассат	антипассат
103.	антисегнетоэлектричество	антисегнетэлектр
104.	антициклогенез	антициклогенез
105.	антрациен	антрациен
106.	апертометр	апертометр
107.	апостильб	апостильб
108.	ареа-функция	ареа-функция
109.	ареометр	ареометр
110.	ареопикнометр	ареопикнометр
111.	аэродинамика	аэродинамика
112.	аэростатика	аэростатика
113.	Бернулли уравнение	Бернулли теңдеуі
114.	Больцмана постоянная	Больцман тұрақтысы
115.	Бора постулаты	Бор постулаттары
116.	вебер	вебер

117.	вихревые токи	құйынды токтар
118.	внутренняя конверсия	ішкі конверсия
119.	волна геоида	геоид толқыны
120.	газовая динамика	газ динамикасы
121.	газовая постоянная	газ тұрақтысы
122.	геоид	геоид
123.	гидростатика	гидростатика
124.	изотермический процесс	изотермиялық процесс
125.	изотропия	изотропия
126.	квантовые числа	кванттық сандар
127.	Керра явление	Керр құбылысы
128.	кинетическая теория газов	газдардың кинетикалық теориясы
129.	колебательный контур	тербелмелі контур
130.	комбинационное рассяние света	жарықтың комбинациялық шашырауы
131.	кристаллизация	кристалдану
132.	ламберт	ламберт
133.	Ламберта закон	Ламберт заңы
134.	магнитная проницаемость	магниттік өтімділік
135.	монохроматический свет	монохромат жарық
136.	парообразование	бу түзілу
137.	пироэлектричество	пироэлектр
138.	резерфорд	резерфорд
139.	рефрактометрия	рефрактометрия
140.	скин-эффект	скин-эффект
141.	смачивание	сулау
142.	туннельный эффект	туннельдік эффект
143.	турбулентное течение	турбулент ағыс
144.	угловое ускорение	бұрыштық үдеу
145.	фазовые переходы	фазалық ауысулар
146.	фронт волны	толқын шебі

147.	эквипотенциальная поверхность	эквипотенциал бет
------	-------------------------------	-------------------

ПЫСЫҚТАУҒА БЕРІЛГЕН ТЕРМИНДЕР

1.	дросселирование	дроссельдеу
2.	дросселирование газа?	газдың дроссельденуі
3.	потенциальная яма	потенциал шұңқыр
4.	центр давления	қысым орталығы
5.	центр масс	массалар орталығы
6.	центральная сила	орталық күш
7.	истина двойственная	қосарлас ақиқат, екіжар ақиқат
8.	двухполюсник	екіполюстік

«БҰРЫН ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРЫЛҒАН ЖАЛПЫҒА БІРДЕЙ ТАНЫЛҒАН ТЕРМИНДЕР МЕН ҰҒЫМДАРДЫ ҚАЙТА ҚАРАУ» ҮШІН ҰСЫНЫЛАТЫН ТЕРМИНДЕР

1.	гипс	ғаныш (хим.)
2.	ампула	шынақ (хим.)
3.	авизо	хабарлама (банк ісі)
4.	дрейф	ығу (көлік және жол қатынастары)
5.	катализ	өршу (хим)
6.	фронт-офис	майдан-кеңсе (банк ісі)
7.	катакомбы	құлдилама (көлік және қатынас жолдары)
8.	дезодарант	иіссіздендергіш (хим.)
9.	аморфность	бейтұрпаттық (хим.)
10.	тезаврация	алтын қорын жасау (банк ісі)
11.	деформация	пішінсіздену (хим.)

ҒАРЫШ САЛАСЫНЫҢ ТЕРМИНДЕРІ

1.	абсолютная высота	абсолюттік биіктік
----	-------------------	--------------------

2.	абразивное воздействие	абразивтік әсер ету
3.	автоматизированный	автоматтандырылған
4.	адаптивная оптика	бейімдік оптика
5.	азимут	азимут
6.	аккреция	аккреция
7.	акустический шум	акустикалық шуыл
8.	антропный принцип	антропты қағида
9.	армиллярная сфера	армиллярлық сфера
10.	астеризм	астеризм
11.	астероид	астероид
12.	астродинамика	астродинамика
13.	астрология	астрология
14.	астролябия	астролябия
15.	астрономическая единица	астрономиялық бірлік
16.	астрономическая навигация	астрономиялық навигация
17.	астрофизика	астрофизика
18.	астрофотометрия	астрофотометрия
19.	атмосфера, взрывоопасная	жарылу қаупі бар атмосфера
20.	атмосферная диффузия	атмосфералық диффузия
21.	атмосферная влага	атмосфералық ылғал
22.	атмосферное излучение	атмосфералық сәулелену
23.	атмосферный прилив	атмосфералық ағын
24.	аэрозоли	аэрозольдер
25.	аэрология	аэрология
26.	аэрономия	аэрономия
27.	базовый аэропорт	негізгі әуежай
28.	баллистический центр	баллистика орталығы
29.	баллистическая ракета	баллистикалық зымыран
30.	барицентр	бариорталық
31.	биосфера	биосфера
32.	блок питания	қуат блогы

33.	болиды	болидтер
34.	взрывная декомпрессия	жаратын декомпрессия
35.	вибропрочность	дірілге төзімділік (дірілдеуге беріктік)
36.	вибрационная машина	тербелісті мәшине
37.	вибрационная нагрузка	тербелісті жүктеме
38.	вихревое движение	құйынды қозғалыс
39.	внешние (верхние) планеты	сыртқы (жоғары) планеталар
40.	внутренние (нижние) планеты	ішкі (төменгі) планеталар
41.	воздух	ауа
42.	воздушное судно	әуе кемесі
43.	воздушная масса	ауа массасы
44.	воспламенения температура	тұтану температурасы
45.	высота по плотности	тығыздық бойынша биіктік
46.	вынужденные колебания	мәжбүрлі тербеліс
47.	вынужденная конвекция	лажсыз конвекция
48.	высокое разрешение	ажырату (айыру) қабілеті жоғары
49.	галактика	галактика
50.	геоинформационные системы	геоақпараттық жүйелер
51.	геомагнитная активность	геомагниттік белсенділік
52.	геопотенциал	геоәлеует
53.	геопространственная информация	геокеңістікті ақпарат
54.	гермокабина	гермокабина
55.	геофизическая ракета	геофизикалық зымыран
56.	геоцентрическая широта	геоорталықты ендік
57.	дезактивация	қатерсіздендіру
58.	динамическая вязкость	динамикалық тұтқырлық
59.	динамическая нагрузка	динамикалық жүктеме
60.	динамическая характеристика	динамикалық сипаттама

61.	диссипация	диссипация
62.	дистанционное управление	қашықтықтан басқару
63.	дифракция звука	дыбыс дифракциясы
64.	естественное освещение	табиғи жарықтандыру
65.	запальная свеча	тұтандырғыш білте
66.	затухание звука	дыбыстың басылуы
67.	звездная динамика	жұлдызды динамика
68.	звуковое давление	дыбыс қысымы
69.	земная атмосфера	жер атмосферасы
70.	ионизация атмосферы	атмосфераны иондау
71.	искусственное освещение	жасанды жарықтандыру
72.	испытательная установка	сынау қондырғысы
73.	комета	комета
74.	комплектующие	жиынтықтауыштар
75.	кора Земли	жер қыртысы
76.	космология	ғарыштану
77.	космонавт-испытатель	сынаушы ғарышкер
78.	космическая деятельность	ғарыш қызметі
79.	космическое излучение	ғарыштық сәуле әсері
80.	космический объект	ғарыш объектісі
81.	космическое пространство	ғарыш кеңістігі
82.	космический полет	ғарыштық ұшу
83.	космическая среда	ғарыштық орта
84.	космический аппарат	ғарыш аппараты
85.	космическая система	ғарыш жүйесі
86.	концентрация частиц	бөлшектердің шоғырлануы
87.	конечная температура	соңғы температура
88.	коррозионная стойкость	тоттануға беріктік
89.	коэффициент корреляции	корреляция коэффициенті
90.	климатическое воздействие	климаттық әсер

91.	лабораторные испытания	зертханалық сынаулар
92.	летательный аппарат	ұшу аппараты
93.	летчик-космонавт	ұшқыш-ғарышкер
94.	летный состав	ұшқыштар құрамы
95.	летные ограничения	ұшу шектеулері
96.	летные испытания	ұшу сынаулары
97.	логическая микросхема	логикалық микросұлба
98.	магнитометр	магнитометр
99.	малогабаритный	шағынгабаритті
100.	маложумящий усилитель	бәсеңшулы күшейткіш
101.	маневрирование	маневр жасау
102.	мелкомасштабная турбулентность	шағынмасштабты турбуленттілік
103.	метеорологическая ракета	метереологиялық зымыран
104.	метagalактика	метagalактика
105.	метеорит	метеорит
106.	модель атмосферы	атмосфера үлгісі
107.	модифицированный спутник	түрлендірілген спутник; жетілдірілген спутник
108.	навигационная аппаратура потребителей	тұтынушылардың навигациялық аппаратурасы
109.	навигационный космический аппарат	навигациялық ғарыш аппараты
110.	наземная космическая инфраструктура	жерүсті ғарыш инфрақұрылымы
111.	наземное испытательное оборудование	жерүсті сынау жабдығы
112.	наземный комплекс управления космических аппаратов	ғарыш аппараттарын жерүсті басқару кешені
113.	наземный целевой комплекс	жерүсті нысаналы кешені
114.	наземный центр управления	жерүсті басқару орталығы

115.	национальная геодезическая сеть	ұлттық геодезиялық желі
116.	начальная температура	бастапқы температура
117.	небесная механика	аспан механикасы
118.	негерметизированный отсек	герметикаланбаған бөлік
119.	нерабочее состояние	жұмысқа жарамсыз жай-күй, жұмысқа жарамсыз жағдай
120.	нижняя атмосфера	төменгі атмосфера
121.	низкоорбитальный	төменгі орбиталық
122.	номинальный ударный импульс	номинал соқпалы импульс, номиналды соқпа импульсі
123.	нормальная температура	қалыпты температура, қалыпты (нормадағы) температура
124.	область воспламенения	тұтану аумағы, тұтану саласы
125.	облачный покров	бұлт жабындысы
126.	образование озона в атмосфере	озонның атмосферада түзілуі
127.	обтекаемость	орала аққыштық
128.	обтекатель	ағыстатқыш
129.	огнестойкий материал	отқа берік материал
130.	огнестойкость	отқа беріктік, отқа беріктілік
131.	огнеупорный материал	отқа төзімді материал
132.	однородная атмосфера	біртекті атмосфера, бірқалыпты атмосфера
133.	оперативные каналы связи	жедел байланыс арналары
134.	орбитальная группировка	орбиталық топтама, орбиталық топ
135.	основной отражатель	негізгі шағылдырғыш, негізгі шағылтқыш
136.	отсек оборудования	жабдықтар бөлігі
137.	параметры вращения Земли	Жердің айналу параметрлері
138.	пиковое значение величины	шаманың шекті мәні, мөлшердің шарықтау шегі

139.	пилотный проект	қанатқақты жоба, ілкі жоба
140.	плавучий космодром	қалқыма ғарыш айлағы, жүзбелі ғарыш айлағы
141.	плотность звуковой энергии	дыбыс энергиясының тығыздығы
142.	плотность перфорации	перфорациялау тығыздығы, перфорациялар тығыздығы
143.	повышенная температура	жоғары температура
144.	поддиапазон частот	жиіліктің кіші диапазоны
145.	пожароопасный отсек	отқауіпті бөлік
146.	полезный груз	пайдалы жүк
147.	посадка	қону
148.	посадочная площадка	қону алаңшасы, қону алаңқайы
149.	постепенное изменение температуры	температураның біртіндеп өзгеруі, температураның біртіндеп көтерілуі
150.	потеря радиосвязи	радиобайланыстың жоғалуы, радиобайланыстың үзілуі
151.	поясное время	белдеулік уақыт
152.	правовое положение космонавта	ғарышкердің құқықтық жағдайы
153.	предполетный отдых	ұшу алдындағы демалыс
154.	прерывистый шум	үзік шуыл
155.	приемник канала передачи данных	ақпарат беру арнасының қабылдағышы, ақпарат беру арнасының қабылдауышы
156.	противо-обледенительная система циклического действия	мұздануға қарсы циклдік әрекет жүйесі
157.	псевдошум	лақапшу, жалған шуыл, псевдошуыл
158.	пуск/запуск	іске қосу/ұшыру
159.	пускатель	іске қосқыш, жүргізгіш, босатқыш
160.	пусковая установка	іске қосу қондырғысы
161.	пусковое сопротивление	іске қосу кедергісі
162.	пуско-наладочные работы	іске қосу-баптау жұмыстары

163.	работоспособность оборудования	жабдықтың жұмысқа қабілеттілігі
164.	радиолокационные данные	радиолокациялық деректер
165.	радиорелейная станция	радиорелелік станса, радиорелелік станция
166.	радиотелеметрические данные	радиотелеметриялық деректер
167.	радиоэлектронные средства	радиоэлектрондық құралдар
168.	разгонный блок	екпіндеткіш блок
169.	ракетно-космическая техника	зымырандық-ғарыштық техника, зымыран-ғарыш техникасы
170.	ракетный комплекс	зымыран кешені
171.	ракето-носитель	зымыран тасымалдағыш, тасымалдағыш зымыран
172.	глобальная навигационная спутниковая система	жаһандық навигациялық спутниктік жүйе; жаһандық навигациялық жерсеріктік жүйе
173.	инфраструктура пространственных данных	кеңістікті деректер инфрақұрылымы; кеңістіктік деректер инфрақұрылымы
174.	навигационные сигналы стандартной точности	стандарттық дәлдіктегі навигациялық сигналдар
175.	объекты навигационной деятельности	навигациялық қызмет объектілері
176.	потребитель спутниковых навигационных услуг	спутниктік навигациялық қызметтерді тұтынушы; жерсеріктік навигациялық қызметтерді тұтынушы
177.	сборка космического аппарата	ғарыш аппаратын құрастыру
178.	сборочно-испытательный комплекс	құрастыру-сынау кешені
179.	сгонно-нагонные явления	айдау-желқума құбылыстары
180.	система высокоточной спутниковой навигации	дәлдігі жоғары спутниктік навигация жүйесі; дәлдігі жоғары жерсеріктік навигация жүйесі

181.	система измерений	өлшем жүйесі
182.	система отсчета	есептеу жүйесі
183.	система связи в стандарте GSM по технологии GPRS	GPRS технологиясы бойынша GSM стандартындағы байланыс жүйесі
184.	системы спутниковой радионавигации	спутниктік радионавигация жүйелері; жерсеріктік радионавигация жүйелері
185.	скорость вращения	айналу жылдамдығы
186.	слоистость атмосферы	атмосфераның қабаттылығы
187.	содержание влаги	ылғал мөлшері
188.	содержание озона	озон мөлшері
189.	солнечное излучение	күн сәулеленуі; күннің сәуле шығаруы
190.	сопровождение космических аппаратов	ғарыш аппараттарын сүйемелдеу
191.	сопротивление истиранию	тозуға кедергі; ұнтақтауға кедергі
192.	состав атмосферы	атмосфераның құрамы; атмосфера құрамы
193.	состав воздуха	ауа құрамы
194.	спектр звука	дыбыс спектрі
195.	спектр звукового давления	дыбыс қысымының спектрі; дыбыстық қысым спектрі
196.	спектр поглощения	сіңіру спектрі
197.	спектральная плотность	спектрлік тығыздық
198.	специальное средство охлаждения	арнайы салқындату құралы; арнаулы салқындату құралы
199.	сплошная среда	тұтас орта
200.	спускаемые капсулы	қонатын капсулалар
201.	спутниковая навигационная информация	спутниктік навигациялық ақпарат; жерсеріктік навигациялық ақпарат
202.	стабилизация температуры	температураны тұрақтандыру
203.	стандартная атмосфера	стандартты атмосфера
204.	станция интегрального контроля	интегралдық бақылау станциясы; интегралдық бақылау стансасы

205.	стартовый комплекс	старт кешені
206.	ступени ракеты	зымыранның сатылары
207.	ступени средств выведения	шығару құралдарының сатылары
208.	стыковка	түйісу
209.	сырой снимок	өңделмеген түсірілім, түсірім, сурет
210.	таблица стандартной атмосферы	стандартты атмосфераның кестесі; стандартты атмосфера кестесі
211.	телеметрическая информация	телеметрлік ақпарат
212.	телеметрия и управление	телеметрия және басқару
213.	телепорт космической связи	ғарыштық байланыс телепорты
214.	температурная инверсия	температуралық инверсия
215.	тепловые характеристики	жылу сипаттамалары; жылулық сипаттамалары
216.	термоэмиссионный реактор-преобразователь	термоэмиссиялық түрлендіргіш реактор
217.	технико-экономическое обоснование	техникалық-экономикалық негіздеме
218.	техническое задание	техникалық тапсырма
219.	технологическое оборудование	технологиялық жабдық
220.	технология виртуальной базовой станции	виртуалды базалық станцияның технологиясы; виртуалды базалық станса технологиясы
221.	точка стояния для космических аппаратов	ғарыш аппараттары үшін тоқтап тұру нүктесі; ғарыш аппараттарына арналған тұру нүктесі
222.	трудногораемый материал	отқа төзімді материал; тұтануы қиын материал
223.	турбулентность при ясном небе	ашық аспан кезіндегі турбуленттік
224.	угловая скорость вращения Земли	Жердің айналуының бұрыштық жылдамдығы
225.	ударная прочность	соққыға беріктік
226.	универсальное координированное время	әмбебап координаттық уақыт

227.	уровень звукового давления	дыбыс қысымының деңгейі
228.	уровень звуковой мощности	дыбыс қуатының деңгейі
229.	уровень интенсивности звука	дыбыс қарқындылығының деңгейі
230.	усиленный летный экипаж	күшейтілген ұшу экипажы
231.	ускоренные испытания	үдетілген сынаулар; жеделдетілген сынақтар
232.	установившиеся колебания	орныққан тербелістер
233.	фиксированная связь	белгіленген байланыс; тіркелген байланыс
234.	финансово-экономическое обоснование	қаржылық-экономикалық негіздеме
235.	форсунка	форсунка, бүріккіш
236.	функционально-грузовой блок	функционалдық жүк блогы
237.	хвостовой переходный отсек	құйырлы ауыспалы (өтпелі) бөлік; артқы өтпелі бөлік
238.	хемосфера	хемосфера
239.	целевая аппаратура	нысаналы аппаратура
240.	центр постановки задач и обработки изображения	міндет қою және бейне өңдеу орталығы
241.	центр сбора информации	ақпарат жинау орталығы
242.	центр слежения и связи	байқау және байланыс орталығы; қадағалау және байланыс орталығы
243.	центр управления полетом	ұшуды басқару орталығы
244.	центральная зона	орталық аймақ
245.	циклическое воздействие температуры	температураның циклді әсері
246.	циклическое изменение температуры	температураның циклді өзгеруі
247.	цифровая навигационная карта	цифрлық навигациялық карта
248.	цифровизация	цифрландыру

249.	частотная характеристика	жиілік сипаттамасы; жиіліктік сипаттама
250.	частотно временная поправка	жиілік уақыттық түзету; жиіліктік уақыттық түзету

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ТЕРМИНОЛОГИЯСЫ ПАРЛАМЕНТТЕ ҚАРАЛДЫ

Жақында Қазақстан Республикасы Парламент Мәжілісінің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті Мәдениет және спорт министрлігі Тіл саясаты комитетімен бірлесіп «Рухани жаңғыру: қазіргі қазақ терминологиясы» ғылыми-практикалық конференциясын өткізді. Конференция Мәжілістің төртінші сессиясының жұмыс жоспарын іске асыру аясында ұйымдастырылған болатын.

Отандық терминологияның маңызды мәселелерін қазақ тілін дамыту және байыту, сондай-ақ жаңа қазақ әліпбиі негізінде терминдерді қолдану әрі кеңейту баяндамалар мен сөйленген сөздердің басты тақырыбына айналды. Мәжіліс депутаттары, жетекші ғалымдар, Президент Әкімшілігі мен Премьер-Министр Кеңесінің жауапты қызметкерлері, Үкімет жанындағы Республикалық терминология комиссиясының мүшелері, Қазақ тілі әліпбиін латын графикасына көшіру жөніндегі ұлттық комиссия жанындағы жұмыс топтарының мүшелері, мемлекеттік органдардың қызметкерлері, ұлттық компаниялар мен БАҚ өкілдері бас қосқан жиында заманауи терминдерді қалыптастыру қағидаттарына, салалық терминдерді біріздендіру мен жүйелеу мәселелеріне баса назар аударылып, жаңа қазақ әліпбиі негізінде терминдерді қолдану аясын одан әрі кеңейту, салалық терминдерді біріздендіру және жүйелеу жолдары талқыланды. Атап айтқанда, А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының дирек-

торы Е.Қажыбек, ғалым-терминолог, профессор Ш.Құрманбайұлы заманауи терминдерді қалыптастыру қағидаттарына, салалық терминдерді біріздендіру мен жүйелеу мәселелеріне баса назар аударып, жаңа қазақ әліпбиі негізінде терминдерді қолдану одан әрі кеңейту қажеттілігіне тоқталды.

Пікірталас барысында аударма саласындағы қордаланған мәселелерге де баса назар аударылды. Жоғарғы соттың судьясы Б.Мақұлбеков, Мәжіліс депутаты А.Смағұлов және заң ғылымының басқа да өкілдері заң жобаларындағы жұмыстардың сапасына ықпал ететін заңнама терминдері мен ұғымдарының дәл аударылмау фактілерін де атап өтті. Сондай-ақ латын графикасына негізделген жаңа қазақ әліпбиіне көшу барысында терминжасамның кейбір ескірген тәсілдерінен бас тарта отырып, терминдерді тіл заңдылығына сәйкес енгізу жайы баяндалды. Терминдерді ресми бекітуге ұсыну мен бекітуде, сондай-ақ олардың қолданысын орнықтыру жұмысында жүйелілік, сабақтастықтың аса қажеттілігіне назар аударылды. Бекітілген терминдерді тұрақтандырып, оларды тіл тұтынушыларына, сала мамандарына жеткізу, электрондық жүйеден іздеп табу, тілдік қолданысқа енгізу тетігінің жасалмауы терминологияның дамуына кедергілердің бірі ретінде аталып өтілді. Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік терминология жұмыс тұжырымдамасында белгіленген міндеттердің орындалу жайына мониторинг

жүргізу, қазіргі заман талабына сай терминологиялық корпус құрып, оның онлайн және офлайн форматта қолжетімді болуын қамтамасыз ету, т.б. ұсыныстар айтылды.

Еліміздегі танымал ғалымдар атсалысып жатқан «Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық» жобасын іске асыру барысындағы Ұлттық аударма бюросының тәжірибесі туралы Р.Кенжеханұлының баяндамасы жұртшылықтың қызығушылығын тудырды. Депутат С.Абдрахманов ақпараттық кеңістікте жаңа терминдерді дұрыс қолданудағы журналистердің жауапты міндетіне баса назар аударды. Сонымен қатар конференцияны бірлесе ұйымдастырушы ретінде Тіл саясаты комитетіне Үкімет бекіткен Қазақ тілі әліпбиін латын графикасына 2025 жылға дейін кезең-кезеңімен көшіру жөніндегі іс-шаралар жоспарын дер кезінде және сапалы орындау мәселесін назардан тыс қалдырмауды ұсынды.

Конференцияны қорытындылай келе, Парламент Мәжілісі Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің хатшысы, депутат Б.Мамраев қазақ терминологиясын біріздендіру жұмыстары ғылыми сүйемелдеуді, сондай-ақ Мәдениет және спорт, Білім және ғылым министрліктерінің жүйелі де тиімді өзара әрекеттестігін күшейтуді талап ететіндігін атап өтті.

Конференцияның қорытындысы бойынша мемлекеттің тіл саясатын одан әрі жетілдіруге бағытталған қарар қабылданды.

Отандық терминология мәселесіне қатысты айтылған тұжырымдар, ұсыныстар және тың пікірлер терминологияның сапалық деңгейін арттыруға көмегін тигізеді деген ойдамыз. Осындай іс-шараларда айтылған ойлар тәжірибеде жүзеге асып, қазіргі қазақ терминологиясын жаңа сапаға көтеретініне сеніміміз мол.

Ерден Қажыбек

*ҚР БҒМ А. Байтұрсынұлы атындағы
Тіл білімі институтының директоры,
ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, ф.ғ.д, проф.*

**ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫҢ
ТІЛДІ ДАМУДАҒЫ РӨЛІ**

Бүгінгі күні елімізде қарқынды жүргізіліп жатқан түбегейлі тілдік реформа аясында ұлттық терминологиялық қорды қалыптастыру мәселесі ерекше шешуші маңызға ие.

Термин дегеніміз, «Арыстарша» айтсақ, «пән сөзі» – ғылым тілі, экономика мен даму тетігі, өндіріс пен кез келген шаруашылықтың негізі, мамандықтың нышаны, инновация кепілі. Терминсіз кәсіп жоқ, кәсіпсіз нәсіп жоқ. Сондықтан да әлемдегі ірі ұлттық тілдердің бірі және Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілі жаһандық бәсекелестік процесінен тыс қала алмайды. Осы ретте қазіргі күн санап қарыштап дамып отырған ғылым мен техника заманында әлем елдерінің нарығынан кейін қалып қоймас үшін экономиканы дамытумен қатар жалпы адамзаттық қарым-қатынастың аса маңызды құралы – тіліміздің мүмкіндіктерін кеңейтуге, күнделікті тұрмысымызға еніп отырған терминдерді игеруге тиіспіз.

Кез келген тілдің терминологиясы ұлттық және интернационалдық қабаттардан тұратындығы белгілі. Ғылым саласының, әсіресе жаратылыстану ғылымдарының терминологиясында латын, грек сөздері басым қолданылады. Тіпті әлемдік тіл саналып жүрген ағылшынның өзінде де көптеген терминдер латын, грек сөздерінен алынған. Қазіргі кезде қазақ терминологиясының ғылыми-теориялық мәселелері біршама зерттеліп, айтарлықтай нәтижелерге қол жеткізіліп отыр. Алайда термин мәселесі ғылыми зерттеумен ғана шектелмей, практикалық

қолданбалы тұрғыдан қоғамның барлық саласына, өндіріске енгізуді қажет етеді. Осы тұрғыдан алғанда, қазақ терминологиясында, қалыптасқан қағидаттарға сүйене отырып, мемлекеттік тілдің терминологиялық жүйесін біріздендіріп, терминологиялық қорын қалыптастыру, жаңғырту және біріздендіру бүгінгі күні тілшілердің де, сала мамандарының да, жалпы қоғамның алдында тұрған «күн тәртібіндегі» шұғыл міндет деп білеміз. Қазақ тілін мемлекеттік тіл дәрежесіне көтерудің бір жолы оның ғылыми тілін жетілдірудегі терминологиялық жұмыстар (реттеу, жүйелеу, біріздендіру, стандарттау) мәселелерін ғылыми тұрғыдан негіздеу, сонымен қатар ғылыми атауларды ұлт тілінде қалыптастыру болып табылады.

Қазіргі кездегі ғылым мен техниканың қарқынды дамуы нәтижесінде пайда болған ұғымдардың тіліміздегі ұлттық тұрғыдан дұрыс баламалармен және жаңа атаулармен толықтыру қажеттілігі терминологиялық жұмыстар теориясына жаңаша көзқарасты талап етеді. Терминдік жүйені біріздендіру мақсатында қазақ тілінің табиғатына сай терминдік инновациялар мәселесі аударылатын, стандартталатын бірліктердің пайыздық үлесін анықтап, оларды белгілі бір жүйеге түсіруді қажет етіп отыр. Терминжасам барысында оның теориялық негіздерін анықтауға, терминологиялық жұмыстардың тілдік қағидаттарын жүйеге түсіру, аудармашыларға, сала мамандарына нақты бағыт-бағдар беретін заман талабына сай әдістемелік нұсқаулықтарға мұқтаждық туып отыр.

Қазақтың ұлттық терминологиялық қорын қалыптастыру жөнінде жарияланған монографияларда, мақалаларда терминологиялық жұмыстардың мәселелері сөз болғанымен, терминологияны реттеу, жүйелеу, біріздендіру, стандарттау сияқты теориялық мәселелер арнайы зерттеу нысаны бола қойған жоқ. Терминологиялық неологизация теориясы мен практикасы қазақ тілінде әлі бір жүйеге түспеген. Яғни терминдердің қазақ тілінде берілу ерекшеліктері толықтай қамтылып жан-жақты талданып, оның ғылыми негізі әлі қалыптасып орныққан жоқ.

Алыс-жақын шетелдердегі осы бағытта жүргізілген ғылыми зерттеу жұмыстарының ұстанымдары өзгеше. Орыс тілінде терминологиялық қорды қалыптастыру барысында өзге тілдерден терминдер еркін қабылданып, орыс тілінің фоно-морфологиялық ерекшеліктеріне икемделеді. Терминжасам жұмысы ҚХР қазақ диаспорасында, керісінше, шет тілдерден енген бүкіл терминдерді жаппай аударып немесе баламасын табу әдісі негізінде жүзеге асады. Мұның себебі, иероглифке негізделген қытай жазуының терминдер уәжділігін дәл бере алуында.

Қазақ ұлттық терминологиялық қорын қалыптастырудың теориялық және практикалық негіздерін (реттеу, жүйелеу, біріздендіру, стандарттау) анықтаудың ұлттық ғылым тілін дамытудағы орны ерекше. Мемлекеттік тілді дамыту жолында кездесіп отырған қиыншылықтардың бірі – терминологиялық жүйесіздік пен терминологиялық жұмыстарды теориялық тұрғыда толықтыру мақсатында оның теориялық және практикалық мәселелерін белгілі бір ғылыми жүйеге түсіру, жаңа терминдер мен лингвистикалық заңдастыру тұрғысынан қарастыру.

Мемлекеттік тілдің қазіргі қоғамымыздағы орны туралы ең жоғары мінберлерден аз айтылған жоқ:

тұтастырушы фактор,

ұлттық код,

прогрестің нышаны,

рухани жаңғырудың негізі,

елтаңба, байрағымыз бен әнұранымыз сияқты ең қасиетті құндылықтарымыздың, рәміздеріміздің бірі,

басты азаматтық атрибут,

мемлекет дамуының негізгі көрсеткіші дедік.

Осы сипаттамаларға тағы бір теңеуді қосуға болады:

мемлекеттік тіл дегеніз – терминдік тіл, пән сөздері, кәсіптік атаулар.

Мемлекеттік тілдің терминологиялық қорын қалыптастыру, жаңғырту және біріздендіру жұмыстарына әлемде қалыптасқан терминология саласының ғылыми және практикалық жетістіктері, тәжірибелері мен ғылыми алғышарттары негіз болады. Термин және ол білдіретін ұғым терминтанымда терминнің дефинициясынан бөлек қарастырылмайды. Өкінішке қарай, бүгінгі таңда терминді «атау» ұғымынан бөлек тану мәселесі үрдіске айналып отыр. Сонымен бірге, сөздіктерде қандай да бір терминнің дефинициясын беруде бірізділік сақталмай келеді. Қарапайым мысал, «термин» деген атаудың дереккөздерде 300-ге жуық анықтамасы бар. Бұл дегеніңіз – терминографияда бірізділіктің сақталмай отыруының нақты көрсеткіші, сондай-ақ терминографияда терминдердің дефинициясын беруде нақты модельдің болмауының белгісі.

Иә, мемлекеттік тіл деген ұғым – салалық терминдердің қолданысы екені даусыз. Халықаралық тәжірибеге жүгінсек, терминологиялық бағыттардың ұзын саны 120-дан асып жығылатыны белгілі. Ішінара

іріктеу және кейбір салаларды біріктіру нәтижесінде былтыр Білім және ғылым министрлігінің арнайы шешімі бойынша елімізде алғаш рет 50 терминологиялық секция жасақталды. Әр нақты бағытқа тиесілі, кемінде 10 мың терминдік бірлік керек екен.

Бұл, ғалымдардың есептеуінше, нақты саланың ұлттық тілде еркін дамуы үшін қажетті минимумдық мөлшері. Он мыңнан көп те, он бес-жиырма мың болуы мүмкін. Одан аз болған жағдайда – ғылым бағытының барлық қыр-сыры, егжей-тегжейлі сипаттары, жан-жақты қасиеттері мен тармақтары толық қамтылуы екіталай, іске асуы қиын.

Бүгінгі таңда кезек күттірмес мәселе – қазақ тілін дамытудың маңызды тетіктерінің бірі – қазақ терминологиясын дұрыс жолға қоя білу. Себебі қазақ тілі қорының бірден-бір даму көзі – қазақ терминдері болып саналатыны белгілі. Интеллектуалдық деңгейге жауап бере алатын ғылым тілін қалыптастырып алмайынша, қазақ тілінің қолданылу аясы дамымайтыны көпшілікке аян. Үкімет тарапынан осы мәселе төңірегінде қолдау көрсетіліп жатыр. Атап айтсақ, Қазақстан Республикасы Үкіметі жанындағы Республикалық терминология комиссиясының жүйелі жұмыс істеуі, терминнің теориялық, практикалық даму бағытына арналған, нақтырақ айтқанда, іргелі, қолданбалы зерттеулердің, сондай-ақ салааралық терминологиялық сөздіктер шығарудың қаржыландырылуы т.б.

Алайда бұл іс-шаралардың барлығы қазақ терминдерін реттеу, жүйелеу, біріздендіру, нормалау, стандарттау бағытында жүйелі, бірізді атқарылып жатыр деп сенімді түрде айта алмаймыз. Осының салдарынан қазақ тілінде нормаланған терминдер аз десе де болады. Ал ол дегеніміз – атқарылып жатқан терминологиялық жұмыстар сапасының төменгі дәрежеде екендігін көрсетеді. Сондықтан алдымызда тұрған басты мақсат – қазақ ұлттық терминологиялық қорын қалыптастыру барысында терминдерді бір жүйеге келтіру, реттеу, біріздендіру мен стандарттаудың теориялық негіздерін жасап, оның тілдік заңдылықтарын айқындау, сөздіктер мен ғылыми мәтіндер, стандарттар мен оқулық-әдістемелік құралдардағы терминдер қолданысына талдау жүргізу, олардың тілдік табиғатын, терминдік варианттар арақатынасын анықтап, тілдік нормаға сәйкестігін айқындау.

Олай болса, 50 өндіріс пен ғылым бағыты елімізде толыққанды жұмыс істеуі үшін, дәлірек айтсақ, Мемлекеттік тілдің Қазақстанда толыққанды қызмет етуі үшін бізге кемінде 500 мың термин керек екендігі – дәлелдеуді қажет етпейтін шындық. Ашығын айтсақ,

күні бүгінге дейін ресми түрде бекіткен термин саны әлі де жиырма-отыз мыңның әрі-бері жағында екенін ескерсек, бұған қоса, қазақ сөзжасамдық модельдеріне кереғар тәсілдермен жасалғандарын есепке алсақ, онда мемлекеттік тілімізді дамыту үшін біздің алдымызда көптеген қордаланған проблемалардың тұрғанын мойындағанымыз абзал.

Солардың ішінде, ең бірінші кезек күттірмейтін іс терминологиялық секцияларды дәстүрлі ғылым тармақтарына сәйкес классификациялау болып табылады. Бұл тұрғыдан келгенде, басты назар аударатын және ведомствоаралық ауқымда күш жұмылдыруды қажет ететін маңызды бастаманы – «Ұлттық терминологиялық қорды қалыптастыру және терминдерді латын графикасына көшіру жөніндегі 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаны» уақытылы және сапалы іске асыру қажет екенін баса айтқымыз келеді.

Жоспар бойынша жұмыстар кезең-кезеңімен, төменнен жоғарыға қарай қолға алынуы шарт. Терминдік лексиканың негізгі ерекшелігін – асқан дәлдігін, мағыналық нақтылығын және белгілі бір мөлшерде консервативтілігін, яғни халықаралық деңгейдегі универбтерге негізделуін үнемі есте сақтаған жөн.

Жұмыс жоспарымызды атап айтсақ: 2020 жылы бастауыш білім беру терминологиясының латын графикасына негізделген және 1-4 сыныптарға арналған біріздендірілген терминологиялық сөздік әзірлеуіміз қажет.

2021 жылы 5-9 сыныптар үшін негізгі білім беру терминқоры анықталады. 2022 жылы орта және кәсіптік білім беруде қолданылатын 10-11 сыныптар үшін сөздік сериясы даярланады. 2023 жылы қоғамдық және әлеуметтік ғылымдар бойынша 20 салалық терминологиялық сөздік бітеді. 2024 жылы техника ғылымдары бойынша 15 салалық терминологиялық сөздік және 2025 жылы жаратылыстану ғылымына арналған 15 томды әзірлеу жоспарлануда.

Атап айтсақ, «елу жылда ел жаңа» дегендей, түбегейлі тілдік реформаның нәтижесінде жаңа елушақты терминологиялық фолиантты ғылыми қауымдастыққа паш етпекпіз. Жоғарыда аталған қыруар жұмысты сапалы және уақытылы орындау үшін еліміздегі басты, жетекші білім беру және ғылым ошақтары, ғылыми-зерттеу институттары, ұлттық университеттердің терминтанушы мамандары тартылмақ.

Міндетті түрде бүгінгі заманның артықшылықтары – ғаламтор арқылы түрлі форматтағы онлайн басқосулар ұйымдастыру, сұрақ-

жауап жүйелерін қалыптастыру, автоматтандырылған ұсыныстарды қабылдау тәртібі, мамандараралық үйлестіру жұмыстары – бұлардың бәрі порталдық мүмкіндіктері арқылы іске аспақ. Сондай-ақ, осы сәтті пайдаланып, жоғарыдағы көтерілген мәселелер ауқымы бір-екі министрліктің құзыретіндегі шаруа емес, мемлекеттік деңгейде іске асырылу қажеттігін тағы атап өткен жөн деп санаймыз.

Аталмыш бағдарлама аясындағы ауқымды үйлестіру-ұйымдастыру жұмыстары мемлекеттік органдардың көптеген жетекші салаларымен, ҒЗИ, университеттермен, сондай-ақ мемлекет жүз пайыз қатысатын холдингтер, корпорациялар мен акционерлік қоғамдарды қоса алғанда, ұлттық кәсіпорындармен жұмыс істеуді талап етеді. Түптеп келгенде, 50 бағыт бойынша ұлттық терминдік дерекқор мақұлдау, талқылау және сараптау кезеңдерінен өтіп, Терминком жиналысында бекітілген жағдайда қаншама жылдар бойы шешімін таппаған мемлекеттік маңызы орасан зор міндет орындалары ақиқат.

Шерубай Құрманбайұлы
ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі,
филология ғылымдарының докторы,
профессор

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ТЕРМИНОЛОГИЯСЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Терминология мәселелеріне ҚР Парламент Мәжілісі тарапынан арнайы көңіл бөлініп, ҚР Мәдениет және спорт министрлігімен бірлесіп республикалық ғылыми конференция ұйымдастырылып отыруы осы саланың маңызы мен кеңесіп шешетін өзекті мәселелерінің аз еместігінің көрінісі болса керек.

«Терминологияның өзекті мәселелері» дегенде, бұл саладағы бірінші кезекте атқарылуға тиісті жұмыстар мен шешімін таппаған мәселелер жөнінде сөз болуға тиіс. Бұл тұрғыдан келгенде екі мәселеге ерекше мән беру қажет деп ойлаймыз. Ең алдымен, терминология дамуының бағыт-бағдарын белгілеп отыратын ғылыми кадрлардың, әсіресе термин жасауға машықтанған, терминологиялық жұмыстарды кәсіби тұрғыдан жүргізуге құзыретті практик терминші мамандардың жеткіліксіздігі мен барларының осы істің басы-қасында болмауы, өздері маманданған іспен тікелей айналыспауы. Екіншісі, терминологиялық жұмыстардың республикалық деңгейде жүйелі түрде, үйлестіре отырып, жоғары кәсіби деңгейде жүргізілмеуі. Қазақ терминологиясының шешімін таппай жатқан өзге мәселелерінің бәрі осы ең басты екі мәселені дұрыс шешіп, жолға қоймаудан туындап отыр деуге болады.

Терминология саласында түк істелмеді, мүлде жұмыс жүргізілмей жатыр деуге болмайды. Бізде осы екі бағыт бойынша да аздықөпті атқарылып жатқан жұмыстар, қол жеткен нәтижелер бар. Бұл атқарылған істер–негізінен ҚР Үкіметі жанындағы республикалық терминология комиссиясы мен А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі ин-

ституты, кейінгі жылдардағы ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің Тіл саясаты комитетіне қарасты Шайсұлтан Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ұлттық ғылыми-практикалық орталығының, жоғары оқу орындары мен әртүрлі мекемелерде еңбек етіп жүрген жекелеген ғалымдар мен мамандар ізденісінің нәтижесі.

Тәуелсіздік жылдарында бұрынғы кезеңмен салыстырғанда терминтану саласы бойынша ғылыми кадрлар мен практик мамандар біршама көбірек даярланды. Түрлі ғылым саласының терминологиялық сөздіктерін жасап, оқу құралдарын жаза жүріп өз ізденістері арқылы сөздікші-терминші ретінде қалыптасқан сала мамандары да бар. Алайда ондай мамандардың көбі қазір әр салада, түрлі мекемелерде қызмет етеді.

Олар күш біріктіріп, ортақ іске жұмыла кірісіп, өздері маманданған терминология мәселелерін шешу ісіне әрі баршаға ортақ шаруаға атсалысып, білетін ісімен айналысып отырмағандықтан, ұлттық терминдер қорын қалыптастыру сияқты өте ауқымды жұмыс тиісті деңгейде атқарылып, бұл мәселе толық шешімін таба алмай келеді.

Іс нәтижесіне, осы мерзімге дейін атқарылған жұмыстардың ауқымы мен сапасына сыни тұрғыдан қарасақ, әзірге тіл тұтынушыларының сұраныстарын өтеп, ғылым тілінің қажеттілігін мінсіз қамтамасыз ете алатындай жетілдірілген терминжүйе қалыптастырдық деуге әлі де ертелеу. Бұл негізінен қазақ тілінің ғылым мен технология саласындағы қолданысына, қоғам тарапынан оған деген қажеттіліктің толық туындамай отыруымен де тікелей байланысты. Соған қарамастан, қолда бар мүмкіндіктер барынша пайдаланылып, ғылыми әлеует пен істі ұйымдастырушылар осы саланың өзекті мәселелерін шешуге жұмылдырылып, жоспарланып, өткізіліп жатқан іс-шаралардың ауыз толтырып айтатын нақты жетістіктері мыналар деуге келгенде де тосылып қаламыз.

Ендеше, терминологиялық жұмыстарды ұйымдастырудың тиімді тетіктерін тауып, жетілдірілген терминжүйе қалыптастыру мақсатымызға апаратын ең ұтымды жолымен келе жатырмыз деген қорытынды жасауға негізіміз де көп емес.

Олай болса, терминжасам мен терминдерді реттеу, біріздендіру, бекіту кезіндегі формалдылықтан арылып, терминологиялық жұмыстарды ұтымды ұйымдастырудың, іс сапасын көтерудің тиімді жолдарын әлі де бірлесе іздеуімізге тура келеді. Ол үшін алдымен бұл бағытта туындап отырған мәселелерді анықтап, істі жүргізу барысында кеткен кемшіліктерімізді айқындап алған жөн шығар. Содан кейін барып

оларды түзетудің, алдағы уақытта атқаратын тірліктерімізді тиімді ұйымдастырудың жолдарын қарастыруға мүмкіндік аламыз.

Енді терминологияны ретке келтіруде қандай кемшіліктер жиі байқалады дегенге келсек, мына мәселелерді атауға болады:

Терминологиялық жұмыстарды жүргізудің негізгі бағыт-бағдары, терминқор қалыптастырудың ғылыми қағидаттары айқын емес. Терминологиялық жұмыстарды жүзеге асыру кезінде белгілі бір баршаға ортақ ұстанымдар мен қағидаттар басшылыққа алына бермейді немесе оларды жауапты құрылымдар мен осы жұмысқа жетекшілік етушілер қалауына қарай өздері белгілейді, жиі өзгертіп алады. Терминге, терминологияға бұлай қарау – бұл саладағы жұмыстың жолға қойылмағандығын, істің ғылыми, кәсіби тұрғыдан тиісті деңгейде жүргізілмей отырғанын көрсетеді. Соның салдарынан тұрақты қолданылатын ұлттық ғылыми терминологиялық қор қалыптасып, толық орнықпай отыр.

Ұлт тілінде жасалған терминдердің сапасын анықтап, олардың арасынан ғылыми ұғымды дәл беретін, тілдік нормаға сай сәтті жасалғандарын уақтылы сұрыптап, іріктеп алу жолға қойылмаған. Соның салдарынан түрлі факторлар (автордың беделге басуымен, жеке тұлғалардың қалауымен, лауазымды адамдардың ықпал етуімен т.б.) әсерінен терминге қойылатын талаптарға сай жасалған нұсқа таңдалмай, сәтсіз жасалған атаулар қолданысқа еніп, ресми бекітіліп кетіп жатады.

Терминдерді ресми бекітуге ұсыну мен бекіту, сондай-ақ олардың қолданысын орнықтыру жұмысында жүйелілік, сабақтастық жетіспейді. 90-жылдардан бастап терминқорымыздың ұлттық сипатын арттыру мақсатында кезінде орыс тілінен аударылмай өзгеріссіз қабылданған көптеген терминдердің қазақша баламалары жасалып, қолданысқа енгізілді. Олар жұртшылық санасына сіңіп, тілдегі қолданысы енді тұрақтай бастағанда сондай орынға бастаған атаулардың бірқатары қайта қаралып, бастапқы қалпына келтірілді. Мысалы: аукцион (90-жылдарға дейін) – бәссауда (2009) – аукцион (2014), гимн (90-жылдарға дейін) – әнұран (1992) – гимн (2014), музей (90-жылдарға дейін) – мұражай (1998) – музей (2014), процент (90-жылдарға дейін) – пайыз (2000) – процент (2018), принцип (90-жылдарға дейін) – қағидат (2000) – принцип (2014) және т.б.

Иә, терминдерді жүйелеп, жетілдіріп, талаптарға жауап бермейтіндерін алмастырып отыру – үздіксіз атқарылатын, ешқашан тоқтал-

мауға тиіс жұмыс. Қатып қалған ешнәрсе жоқ. Термин шығармашылығы да жанды процесс. Бір бекіткен терминді өмірбақи солай қолдану қажет деп отырған жоқпыз. Бірақ айналдырған 15-20 жылдың ішінде бір терминді екі-үш рет қайта бекіту деген мүлде ақылға сыйымсыз тірлік. Кеткен кемшіліктерді түзету, сәтсіз жасалған терминдердің орнын жаңа баламалармен алмастырылуы орынды. Алайда осылай әр он-он бес жыл сайын терминдерді қайта-қайта бекітіп, жиі-жиі өзгерте берсек, біз ғылым тілінің, салалық терминдер жүйесінің орнығуын, терминдердің тұрақты қолданылуын қамтамасыз ете алмаймыз.

Тәуелсіздіктің 25-30 жылында бес рет қайта бекітілген атаулар бар. Мұны қалай түсінуге болады? Терминдерді бекітуді дәл осындай жиілікпен жүзеге асыру терминдерді қалыптастыруға, олардың тұрақты қолданылуына қол жеткізуге емес, керісінше, олардың тұрақтамауына апарып соқтырады. Жұмысты бұлай атқару жұрттың басын қатырып, мамандарды шатастырады. Сол себептен, де белгілі бір терминді бекітуге ұсынушылар да, оны бекіту жауапкершілігіне ие комиссия мүшелері де өздеріне жүктелетін зор жауапкершілікті терең сезінгені абзал.

Бекітілген терминдерді тұрақтандырып, оларды тіл тұтынушыларына, сала мамандары мен жұртшылыққа уақтылы таныстыру, қажет кезінде электрондық жүйелерден іздеп табу, тілдік қолданысқа енгізу тетігі жасалмаған. Осы жұмыстың жолға қойылмау салдарынан бүгінге дейін бекітілген 24 мың терминнің елеулі бөлігі ғылым тілінде кеңінен қолданылмайды. Мысалы, мына сияқты ресми бекітілген ішкіндік (гипоцентр), түтінтартқы (дымосос), қарымжы (задаток), майтұрақтылық (маслостойкость), айданды (дистиллянт) тәрізді терминдерді кім қолданып жүр? Бұндай терминдер ондап, жүздеп саналады. Осы жағдайдың өзі біздің «Мемлекеттік бағдарлама бойынша индикатор белгілеп, сан қуалап жыл сайын мыңдаған терминдерді ресми бекітуіміздің тиімділігі қандай?» деген заңды сұрақ туындатады. Жалпы терминдерді осылай санмен жоспарлап бекітудің өзі қисынсыз тірлік. Келесі бағдарламада мұны ескеру керек деп санаймыз.

Атқарылған жұмыстар бір-бірімен байланыссыз, шашыраңқы түрде немесе тар ауқымда жүзеге асырылады. Сондықтан бұл істе үйлесімсіздік, мамандардың бірінің істегенін екіншілері қайталау, реті мен маңыздылығы тұрғысынан кейін жасалуға тиісті жұмыстарды алдымен қолға алу сияқты кемшіліктер жиі байқалып жатады. Мәселен, бір ғана ғылым саласы бойынша бір-біріне қайшы тұстары көп терминологиялық сөздіктердің жарық көруі, бір мекемеде, оқу орында-

рында атқарылған жұмыстар, жазылған еңбектер жөнінде өзгелердің хабарсыз болуы және т.б.

Бұл істі басқару мен ұйымдастыруға кәсіби тұрғыдан келмеуден туындап отырған жағдай. Сол себептен де терминологияның шешімін таппаған, қордаланып қалған мәселелері әлі де азаймай отыр.

Бұл саладағы жұмыстар жемісін беруі үшін мына төмендегі мәселелер рет-ретімен, жүйелі түрде жүзеге асырылуы тиіс деп санаймыз:

Жоғары білікті терминтанушы ғылыми кадрлар мен практик терминші мамандар даярлау (ҒЗИ, ЖОО-да терминтанушы ғылыми кадрлар даярлау, сала мамандарына терминология бойынша арнайы курстар жүргізу);

Бүкіл терминологиялық жұмыстарды республикалық деңгейде басқару мен ұйымдастыру тетігін жетілдіру; (Терминкомның құқықтық мәртебесін күшейту, құзыретін нақтылау, жұмыс істеу тәртібіне өзгертулер енгізу).

Терминологияның бағыт-бағдарын белгілеп, терминологиялық жұмыстарды республикалық деңгейде ғылыми-әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз ете алатын кадрлардан, терминологиялық жұмыстарды жүргізуге маманданған салалық мамандардан, терминшілерден тұратын білікті мамандар шоғырланған, терминкомға ұсынылған терминдерді сараптамадан өткізетін арнайы құрылым құру (Онда терминологиялық жұмыстарды жүргізудің теориясы мен практикасын, әдістемесін білетін терминтанушылар мен, тәжірибелі практик мамандар, лингвистер, жаратылыстану, нақты ғылымдар мен қоғамдық ғылымдар өкілдері, түрлі саланың терминдерін жасап, терминологиялық сөздіктер түзіп жүрген белгілі сала мамандары болуға тиіс).

Дауітәлі Омашұлы
Қазақстан Республикасы Парламенті
Мәжілісінің Редакциялау және аударма
бөлімінің меңгерушісі

ЗАҢНАМА ТЕРМИНОЛОГИЯСЫНДА ШЕШІЛІМІН КҮТКЕН ПРОБЛЕМАЛАР БАР

Терминология мәселесін қозғағанда біз терминдерді ұлттық заңнама терминологиясы шеңберінде қарастыратынымызды бірден айтып өтуіміз керек. Өйткені заңдар қоғам өмірінің барлық саласын реттейтін жоғары құқықтық акт болып табылады. Сондықтан заңнама терминдері қоғамның тіршілік - тынысының барлық саласын қамтиды.

Ұлттық заңнама терминологиясында шешілмей жүрген бірқатар өзекті проблемалар бар. Оның біріншісі – нормативтік құқықтық актілердегі атау сөздердің, терминдердің бірізділігі проблемасы. Нормативтік құқықтық актілер жобаларының орыс тілінде әзірленуі, Парламентке келіп түскенше осы жобалардың орыс тіліндегі мәтіні ғана пысықталып, ал қазақ тіліндегі аударма нұсқасының назардан тыс қалуы, жалпы алғанда ұлттық заңнама тілінің, оның терминологиясының орыс тіліндегі нұсқаға байланып қалуы ұлттық заңнаманың тілі мен терминдеріндегі бірізділіктің сақталмауына себеп болып отыр. Тиісті сала маманының, заңгердің тезінен өтпеген ұлттық термин алды-арты, кейінгі қолданылу жағдайы болжанбай, бір қайнауы ішінде шала-шарпы күйінде кетіп жатады.

Мәселенің түйіні нормативтік құқықтық актілер жобаларын қазақ тілінде әзірлеуде жатыр. Сонда ғана бірнеше сатыда алуан түрлі мамандар талқысынан өткен әмбебап терминдер қалыптасар еді.

Кеңес өкіметі тұсында ұлттық терминологиямыз интернационалистік принциппен дамыды. Түбірі сақталып, жалғауы орысшаға бейімделіп өзгертілген халықаралық терминдер, атау сөздер біздің тілдік ортамызға

сол күйінше еніп кетті. Соның салдарынан қазіргі заңнама мәтіндерінде сырттан енген сөздер көптеп кездеседі. Басқа тілдерден сөзді қалай алу керек? Бұған қатысты екі пікір бар. Бірінші пікір – ол сөзді сол қалпында алу керек дейді, екінші пікір – ол сөзді алған уақытта осы елдің грамматикасына, сөз құрылысына, сөзді қалай қолданады, соған сай қылып алу керек дейді. Мысалы, «партия» деген сөзді орыстар француздан алған. Француздар - латыннан. Сонда француз тілінде «жөпәрти» дейді, ал орыстар оны «партия» деп алған. «Диктатура» деген сөз француздан алынған. Ал француздар «лө диктәтур» дейді. Оны орыстар «диктатура» деп алған. Басқа елдің тілдерінен алуға болады, бірақ оны ұлттық тілдің грамматикасына, сөз құрылысына кіргізіп жіберу керек. Мысалы, орыстар тілдік қорының 30 пайызына дейін латын мен гректен алған. Біздің көбіміз оның орыстың сөзі емес екенін білмейміз. Олар тіл заңдылығын сақтай отырып, өздерінің тіліне кіріктіріп жіберген. Шет тілдерінің сөздерін осылайша кіріктіріп жіберуге болады.

Бірнеше ұрпақ сол сырттан енген терминдердің тілімен оқып, бұл сөздер әбден құлаққа сіңісті болып қалды. Жөні келсе аударған да дұрыс, әрине. Бірақ, өкінішке орай, терминді, атау сөзді аударған кезде көпшілік жағдайда оның кез келген сөз тіркесіндегі әмбебап мағыналық принципі, яғни терминнің аудармасына деген академиялық көзқарас сақталмайды. Көпшілік жұрттың оны қалай қабылдайтыны, аударма терминнің тілдік ортаға сіңісу мәселесі ескерілмейді. Содан келіп бір сөзді бірнеше нұсқада аудару проблемасы пайда болды. Академиялық көзқарас соңғы жылдары қаптап кеткен сөздіктерде де сақталмаған. Өкінішке орай, академик Ә. Қайдаровтың сонау 90-жылдардың басында айтқан: «Қазақ тілінің терминологиясы әртүрлі жағдайларға байланысты бүгінде дағдарысқа ұшырап отыр: оның ғылыми принциптері жаңа үрдіске бағыт-бағдар беріп, алда жүріп отырудың орнына артта қалып, термин практикасы аяқасты болып бара жатыр. Осының салдарынан әркімнің өз білгенінше термин жасауы немесе оны ауыстыруы тәрізді бейберекет әрекетке (анархия) жол беріле бастады» деген сөзі бүгінгі күні күрделі проблемаға айналып, алдымыздан шығып отыр.

Осы орайда Терминкомға тиісті мәртебе берілсе, біздің жұртшылыққа тарап, қоғамдық пікір туғызатын ресми құжаттарымыз бен баспа басылымдарымызда бұрыннан екшеліп, електен өтіп, қалыптасқан сөздер мен тіркестерді әркімнің өз бетінше бұрмалап жазуына, жаңа сөздердің баламасын долбарлап жасай салуға жол берілмес еді-ау деген ой келеді.

Франция сияқты әлемге әйгілі дамыған елдің Президенті Француз Миттеран терминкомның жиналысын өзі басқаратын болған.

Сонда ол Францияның Президентінің істейтін жұмысы жоқ немесе біздің Президентіміз де Терминкомды басқарсын деген сөз емес. Бұл факт терминдерге осындай мән берсе де артық болмайды дегенді білдірсе керек.

Ал біздің Терминком болса, әлі күнге дейін консультативтік - кеңесші орган мәртебесін қанағат тұтып отыр.

Адам психологиясы бір нәрсені жаңадан жасап, қиналғаннан гөрі дайынды пайдаланғанға бейім. Сондықтан біздің ғылымға талаптанған жастарымыз ғылым саласындағы, оның ішінде заң ғылымы саласындағы зерттеулерін қазақ тілінде жазуды, ондағы атау сөздер мен терминдерді қазақшаға аударғанды жан қинайтын артық жұмыс санайды. Ал орыс тілінде біршама пысықталып, дайындалған терминдер, терминология бар. Оның үстіне, көпшілік ғылыми әдебиеттер, мақалалар негізінен орыс тілінде және басқа тілде. Сол себепті де орыс тілінде жазғанды жөн көреді.

Тіліміздегі, оның ішінде ұлттық заңнамадағы терминдерді бірізге түсіруіміз қажет. Бұл – елдігімізге сын. Ол үшін терминдерді ретке келтіріп алу керек. Содан соң халықаралық теорияның қазіргі принципіне сай терминдерді стандарттау және өзара үйлестіру жұмысына көшуіміз қажет. Себебі біз халықаралық құқық теориясынан, оның терминологиясынан тыс қала алмаймыз.

Үлкен қиындық туғызып жүрген проблеманың бірі – мемлекеттік тілдегі терминдік қордың әлі жеткілікті деңгейде қалыптаспағаны. Еуропаны айтпағанда, бұрынғы ТМД елдерімен салыстырғанда да, біз бұл жөнінен көп кенжелеп қалғанбыз. Мысалы, кейбір Балтық жағалауы елдерінде мемлекеттік терминология комитеттері бекіткен терминдер санынан біздегі бекітілген терминдер әлі де аз.

Жоғарыда біз орыс тіліндегі терминологияның артықшылығы жөнінде айттық. Ал енді орыс терминологиясы да жоқтан бар болып, аспаннан аяғы салбырап түсе қалған жоқ. Кезінде КСРО халықтарының мемлекеттік тілі – орыс тілінің қоғамдық өмірдің барлық саласында жұмыс істеуін қамтамасыз ету мақсатында термин мәселесімен арнайы түрде айналысатын, білікті ғалымдар мен әлеуметтанушылардан құралған Ғылыми-техникалық терминология комитеті құрылып, оған ғылыми-зерттеу институттары бағындырылды. Яғни ол – жүйелі түрде жүргізілген жұмыстың жемісі. Біздің қазіргі Мемтерминкомды білікті аппараты, қажетті қаржысы бар тұрақты жұмыс істейтін мемлекеттік органға айналдырудың кезі келді. Сондай жағдай жасалғанда ғана, одан нәтижелі жұмыс талап етуге болады.

Ал Мемтерминкомның консультативтік кеңесші орган ретіндегі қазіргі жағдайымен ұлттық терминдерімізді қалыптастыру сияқты үлкен жұмыс-

ты тиянақты жүргізу әсте де мүмкін емес екені белгілі. Кеңесші орган болғандықтан оның шешімдерінің де жалпыға бірдей міндетті күші болмайды.

Терминология – бүгінгі күні ең күрделі және проблемасы көп сала. Қазір жарыса шығып жатқан жаңа сөздер көп. Сөздіктердің өзі алақұла. Кәсіби, салалық, ғылыми терминдердің әр жерде әртүрлі жазылуы бәрімізді де жаңылдырады. Сондықтан заң, медицина, техника, экономика, әлеуметтану, саясаттану және тағы басқа салалардың өзіне тән терминдері мен атау сөздерін қамтитын 30 томдық сөздікті қайта пысықтаудың да уақыты келді.

Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік терминологиялық жұмыс тұжырымдамасында терминологиялық ахуалға сипаттама беріліп, ұлттық терминологияны дамытудың негізгі міндеттері белгіленді. Олардың бәрін тізбей-ақ бір-екеуіне тоқталайық.

Біріншісі: «Мемтерминкомның мәртебесі өзгертіліп, оның міндеттері, құрылымы қайтадан қаралып, жаңа бағыттары белгіленген ресми орган ретінде бекітілуі қажет», – дейді.

Екінші: Мемтерминком қабылдаған сөздерді Үкімет қаулысымен бекіту қажеттігі айтылады!

Ал енді алға қойылған осы міндеттердің орындалуы қалай? Тұжырымдамада Мемтерминкомды мемлекеттік орган ретінде құру бірінші міндет ретінде белгіленгенімен, ол әлі күнге шешімін тапқан жоқ. Терминком бекіткен сөзді алуға да, алмауға да болады, өйткені ол – кеңесші орган.

Терминком қабылдаған сөздер Үкіметтің қаулысымен бекітілсін деген нұсқау да орындалған жоқ.

Сондықтан Тұжырымдамада белгіленген міндеттердің орындалу жайына мониторинг жүргізіп, терминология үшін аса маңызды міндеттердің орындалуын қамтамасыз ету керек.

Заң жобаларымен жұмыс істеу барысында терминологияға қатысты көптеген проблемаларға кезігіп жүрміз. Бұл жалпы термин жасау ісіне де тән проблемалар, өйткені экономиканың, ғылым мен білімнің, техниканың түрлі салалары бойынша ұлттық терминологияны қалыптастырып, жетілдіріп отыру – күн тәртібінен түспейтін мәселе. Бұл ұзақ уақытқа созылатын іс екендігін бәріміз де жақсы білеміз.

Қазіргі жаһандану кезеңінде қазақ терминологиясын жасау, оны қалыптастырып, дамыту оңай шаруа емес, өйткені осы жаһандану процесімен талай-талай жаңа ұғымдар тұрмысымызға еніп жатыр. Бұл біз үшін ғана емес, әлем жұртшылығы үшін де үлкен проблема.

Ендеше заңнама тілінің өзегі ретінде терминологиямызды түзу – бүгінгі күннің ерекше талабы.

МАЗМҰНЫ

Ресмиет

Республикалық терминология комиссиясының шешімі.....3

Конференция

Қазіргі қазақ терминологиясы Парламентте қаралды.....80

Мәселе

Е. Қажыбек. Терминологиялық жұмыстардың
тілді дамытудағы рөлі.....84

Ш. Құрманбайұлы. Қазіргі қазақ терминологиясының
өзекті мәселелері.....90

Д. Омашев. Заңнама терминологиясында шешілімін
күткен проблемалар бар.....95

РЕДАКЦИЯ ЕСКЕРТПЕСІ

Авторлардың стилі,
орфографиялық хақы сақталады.

Шайсұлтан Шаяхметов атындағы
"ТІЛ-ҚАЗЫНА" ұлттық
ғылыми-практикалық орталығында
теріліп, беттелді.

Жауапты хатшы **Қ.Есентай**
Корректор **Г.Жүнісова**
Дизайнын жасап, компьютерлік нұсқасын дайындаған
С.Баубек

Редакцияның мекенжайы:

Қазақстан Республикасы
010000, Нұр-Сұлтан қаласы,
Сығанақ көшесі, 25,
Тел.: 8 (7172) 27-30-43
Tilortalyk@mail.ru

Теруге берілген күні 29.05.2019 ж.
Басуға қол қойылған күні 5.06.2019 ж.
Пішімі 70x100 1/16 Шартты баспа табағы 8,1
Таралымы 1000 дана.
Тапсырыс №

Тапсырыс берушінің файлдарынан Қазақстан Республикасы
"Полиграфкомбинат" ЖШС-нде басылды.
050002, Алматы қаласы, М. Мақатаев көшесі, 41.